

Bemerkungen
über die
Tokayer Weine
und den
Tokayer Weinhandel.

Von
G. W. KESSELBAUER.

Eszrevételek
a'
TOKAJI BORRÓL
és a'
Tokajiborkereskedésről.

írta
KESSELBAUER K. V.

NEW YORK

1850

JOHN W. & J. C. BROWN

1850

JOHN W. & J. C. BROWN

JOHN W. & J. C. BROWN

1850

Bemerkungen

über die

Tokayer Weine

und den

Tokayer Weinhandel.

Von

CARL WILHELM KESSELBAUER.

KASCHAU.

Gedruckt bei Carl Werfer.

1835.

Észrevételek

a'

TOKAJI BORRÓL

és a'

Tokajiborkereskedésről.

írta

KESSELBAUER KÁROLY VILMOS.

KASSÁN.

NYOMTATTA WERFER KÁROLY.

1835.

I.

Warum werden die Tokayer Weine sauer?

II.

Welches sind die Ursachen des sinkenden Tokayer Weinhandels?

III.

Plan zur Errichtung einer ober-ungarischen Weinhandelsgesellschaft, als des geschicktesten Mittels, den gesunkenen Weinhandel zu heben.

I.

Miért ecztesednek meg a' Tokaji borok?

II.

Mik a' Tokaji bor kereskedés meghanyatlásának okai?

III.

Terv, egy felső Magyarországi Borkereskedő Társaságnak, mint a' meghanyatlott Borkereskedés felemelésére szolgáló legalkalmasabb módnak felállítására.

I.

Warum werden die Tokayer Weine sauer?

Die zahllosen Fässer Tokayer Weines, die zu Essig werden, selbst von dem Ertrag der besten Jahre, wo alle nur immer zu wünschenden Umstände zu der Hoffnung des edelsten und dauerhaftesten Getränkes berechtigen, liefern uns den unwidersprechlichsten Beweis, daß wir noch auf einer sehr niedern Stufe der Vollkommenheit in Ansehung der Bereitung und Behandlung jener weltberühmten Dessert-Weine stehen. Wir erkennen aber diese Wahrheit nicht an, obgleich wir ihre Folgen schmerzlich fühlen; denn es ist uns bequemer, die Schuld der Natur und ihrer vermeinten unverhältnißmäßigen Zusammensetzung der Bestandtheile des Mostes aufzubürden, als durch Nachdenken, ermüdende Beobachtungen und durch Zeit- und Kostenaufwand erfordernde Versuche in die Geheimnisse der Natur selbst einzudringen. Zufrieden also mit dem veralteten Ruhme des Tokayer, der sich seinem Verfall mit jedem Tage nähert, wandeln wir kummerlos auf der Bahn, die uns unsere Vorfahren gewiesen haben, nicht gewigt durch eigenen Schaden und nicht ahnend, daß es nur an uns liegt, dem Verderben durch zweckmäßige Mittel vorzubeugen. Wohl

---

I.

Miért ecztesednek meg a Tokaji borok?

A' számtalan eczetté váltt hordó Tokaji borok, még a' legjobb esztendei termésből is a' midőn minden megkívánható környülmények, reményünket a' legnemesebb és legtartósbb italhoz igazolják, megczáfolhatatlanul bizonyítják, hogy mi, imez világszerte híres Dessertborok' készítése, és velek való bánás tekintetébe még igen alacsony fokán állunk a' tökélynek. De mi ezen igazságot el nem ösmérjük, noha következéseit fájdalmasan érezzük is; mert sokkal kényelmesebb a' hibát a' természetre, és a' must' alkatrészeinek, véleményünk szerint eránytalan öszveszerkeztetésére tolni, mint a' gondolkozás, fáradságos eszmélkedés, időt és költséget megkívánó kísértetek által a' természet' titkaiba behatni. És így a' Tokaji bor elaggott, és naponkint végső veszthéhez közelítő hírével megeleégedve, gondatlan ballagunk az Eldődeink által kitüzött úton, sem önn kárunk által nem okosodván, se nem sejditvén, hogy csak rajtunk áll a' végső veszélyt czélerányos módok által elhárítani. Ez ugyan bő tapasztalást, és azon feltételeknek, mel-

erfordert dieses Letztere einen reichen Schatz von Erfahrungen und eine genaue Kenntniß der Bedingungen, unter welchen die gütige Natur dem Tokayer Weine alle diese Eigenschaften ertheilt, welche wir an ihm zu finden wünschen; allein da diese Bedingungen größtentheils der Kraft unseres Willens untergeordnet sind: so liegt der Keim des Verderbens entweder in unserer Unwissenheit, oder in dem Mangel an ernstem Willen und nicht in dem Erzeugnisse der gütigen Natur selbst.

Die Natur bereitet die Mischung des Traubensaftes nach unabänderlichen Gesetzen. Das Verhältniß der Bestandtheile zu einander ist stets richtig und ganz mit jenen Gesetzen übereinstimmend; aber es befriedigt nicht immer unsere Wünsche. Die Sucht nach Gewinn ordnet dieses Verhältniß anders, ohne zu beachten, daß ein anderes Verhältniß auch andere Bedingungen erheische, um das erwünschte Product zu schaffen; und doch wird das Mißlingen im Gefühle unserer getäuschten Erwartungen auf Rechnung der Natur geschrieben.

Wenn wir die Zeit der Bereitung der Tokayer Ausbrüche, die Bereitungsweise selbst, den Ort ihrer Aufbewahrung und die Behandlung während derselben genau untersuchen; so werden wir finden, daß wir uns an die Gesetze, an welche die Natur die Erhaltung eines geistigen, dauerhaften, mit Wohlgeruch versehenen Getränkes gebunden hat, nicht genau halten, und dadurch das Verderben des köstlichsten Productes unseres Vaterlandes überhaupt und seiner Umwandlung zu Essig insbesondere selbst begründen und vorbereiten.

Die Zeit zur Einsammlung des Obstes und jeder Frucht, folglich auch der Traube, bestimmt ihre Reife.

lyek alatt a' jótévő természet a' Tokaji bornak mind azon tulajdonságait megadja, mellyeket bennök feltalálni kívánunk, pontos esméretjüket szükségessé teszi; de mivel ezen feltételek többnyire a' mi akaratunktól fügnek, tehát az elromlás csirája, vagy tudatlanságunkban, vagy pedig komoly akaratunk' híjában gyökerezik, és nem a' jótévő természet természetményében.

A' természet a' szőlőlé keveredékjét megváltoztathatlan törvények szerint készíti, alkotásrészének erányossága mindenkor pontos, és ama törvényekkel öszvehangzó, de a' mi kívánságainkat nem mindég kielegítő. A' haszonkeresés ezen erányt máskép rendeli el, nem tekintvén azt, hogy más erány más feltételeket is kíván az óhajtott természetmény' megnyerésére; és még is az el nem sülést, megcsalatkozott várakozásunk érzelmei között a' természetre rójuk.

Hogy ha az aszúszőlőbor készítésének idejét, magát a' készítés módját, tartásuk helyét, és a' velek való bánást vizsgálat alá vesszük, megfognuk látni, hogy mi azon törvényeket, a' mellyekhez a' természet a' szeszes, tartós, és jó illatú itálnak megnyerését kötötte, pontosan nem követjük, az által honunk' drágalatos természetmény' megromlásának közönségesen, különösen pedig megczetesedésének talpkövét magunk tesszük le, és előkészítjük.

Minden gyümölcs' beszédésének idejét, tehát a' szőlőét is érettsége határozza meg; hamarabb,

Die frühere oder spätere Reife aber, so wie die größere und mindere Vollkommenheit derselben hängt von dem Einflusse der Jahreswitterung ab. Die Traube in der Högallya erreicht bei günstiger Witterung ihre Reife zu Ende des Monats September, und somit sollte die Lese spätestens in den ersten Tagen Octobers vor sich gehen, in welchem Falle wir jedoch nur ordinäre Weine erhalten würden. Um Ausbrüche bereiten zu können, sind wir genöthigt, die mildere, zur Gährung des Weines erforderliche Zeit vorüber streichen zu lassen und Fröste abzuwarten, damit die überreife Beere, von den wässerigen Theilen befreit, den Zuckerstoff reiner und vollkommener liefere. Und dies ist eben ein der Bereitung eines geistigen und dauerhaften Ausbruches wesentlich ungünstiger Umstand, der leider von uns bis jetzt unbeachtet blieb. — Denn um geistige, ohne die Gefahr der Versäuerung dauerhafte Ausbruchweine zu erhalten, muß der durch Beimischung der Trockenbeeren mit Zuckerstoff geschwängerte Most einer vollständigen Weingährung unterworfen werden, die nur bei einem höhern Grade der Temperatur Statt finden kann, und nach Maßgabe der vorhandenen Menge Zuckerstoffes einen kürzern oder längern Zeitlauf erfordert. Nun ist aber die Temperatur im Monat November, zu welcher Zeit gewöhnlich die Ausbruch-Manipulation beginnt, wegen der Nachtfroste der Gährung keineswegs günstig, da sie die Entwicklung des Geistes hemmt und gefährdet; daher können wir nach unserer bis jetzt üblichen Verfahrensart auch kein gutes, geistreiches, dauerhaftes Getränk erhalten.

Manches Jahr bringt wohl angenehme, noch warme

vagy későbbi érettségük pedig, valamint a' nagyobb, vagy kisebb tökéletességek az esztendei időjárástól függ. A' Hegyalján a' szőlő, ha az idő kedvező, September' végével érik meg, és így a' szüretnek legkésőbb October' elején kellene megtörténni, de akkor csak közönséges bort nyerhetnénk. Hogy aszúborot csinálhassunk, kénytelenek vagyunk, a' borforrásra megkívánt szelidebb időt elmulasztani, és a' dereket bevárni, hogy az elérett szőlő vizes részeitől megszabadulva az édananyagot tökéletesebben és tisztábban hozza. És éppen ezen környülmény az aszúbor' csinálására létalaposan ártalmas, a' mit fájdalom! mind eddig tekintetbe nem vettünk. Mert, az erős, a' megecztetéstől ment, 's tartós aszúborok' megnyerésére szükséges, hogy az aszúszőlőnek hozzákeverése által édanaggal terhelt must tökéletes forrás alá vettessék, a' mi csak magossabb hévmérséklés mellett történhetik meg, és mindig a' jelenvaló édananyag' mennyiségéhez szabott hosszabb, vagy rövidebb időt kíván. Már Novemberben, a' midőn az aszúbor közönségesen készittetik, a' hévmérséklés a' beállott derek miatt a' forrásra semmiképen sem kedvező, mert a' szesz kifejlődését hátráltatja, azért az eddig divatozott bánásunk mellett nem nyerhattünk jó, erős, és tartós italt.

Némely Esztendő ugyan kellemes, és még me-

Novembertage; allein die Nächte sind doch immer kalt und frostig, und so wünschenswerth auch die früheren Fröste zur Bildung der Trockenbeeren waren; so schädlich und störend wirken sie jetzt auf die Ausbruchmoste, die mehrere Wochen lang in schlecht verwahrten, allem Einflusse der Luft ausgesetzten Gebäuden, ja bisweilen unter freiem Himmel liegen bleiben.

Der erste Gährungsproceß ist als ein Zeugungs-Act zu betrachten, durch welchen die Bestandtheile der Ausbruchmassa in genaue Verbindung mit einander treten müssen, um das gewünschte Product zu bilden. Daß nun jede Störung, welcher Art sie immer sey, bei diesem wichtigen Geschäfte höchst nachtheilige Folgen nach sich ziehen müsse, wird Niemand bezweifeln. Und ist wohl etwas im Stande, die sich durch Wärme entwickelnde Gährung mehr zu stören, als gerade die Kälte, die jeder Scheidung und Verbindung der Stoffe im Weine hinderlich ist und dem Naturlaufe gemäß im Spätherbste täglich zunimmt?

Hier legt unsere Vorliebe für das Alte, weil es gut? — Nein! — weil es alt ist, den ersten Keim zum Verderben. Hier schon bereitet uns unsere Nachlässigkeit, Unwissenheit möchte ich sagen, manchen Kummer, manche schlaflose Nacht, manchen Verdruß mit unsern auswärtigen Kunden. In der Lese bei der ersten Gährung schon wurzelt der an dem Ruhme des edelsten der Weine nagende Krebsßchaden, für dessen Ausbildung wir durch ein weiteres zweckwidriges Verfahren treulich sorgen. Haben wir unser Lesegeschäft beendigt, welches gewöhnlich mit Ende November oder den ersten Tagen Decembers geschieht, so lassen wir die Ausbruchmoste,

leg Novemberi napokkal kedveskedik, de az éjek még is mindég hidegek, és deresek; a' menyire ez előbb az aszúszőlő' csinálódására igen kívánatos volt, annyira ártalmasan és háborítólag hat most az aszúmustra, a' melly több hetekig, rosz, és a' levegő befolyásának kitett épületekben, sőt néha a' szabad ég alatt is szokott heverni.

Az első forrást úgy kell tekinteni, mint valami alkató tettet, a' melly által az aszúmust tömegjének részei egymással öszveköttetésbe lépnek, hogy a' kívánt természetményt alkassák. Senki sem fogja pedig kétleni, hogy akármiféle háborítása ezen munkalódásnak ártalmas következtéseket okozhat. Már a' meleg által kifejlődő borforrást háborithatja e valami jobban, mint a' hideg, melly a' boralkató részek' egymástól való elválásukat, és ismét öszveköttetésöket hátráltatja, és a' melly Novemberben, a' természet' járásához képest napokint neveddik?

A' régihez vonzó szeretetünk (talán hogy jó? — nem — hogy régi) itt veti el az elromlásnak első magvát, itt készíti ön - restségünk vagy inkább ön tudatlanságunk némelly búslakodásinkat, némelly álmatlan éjünket, és némelly izetlenségünket külföldi vevőinkkel. Már a' szüretkor az első forrás alatt gyökerezik a' legnemesebb bor' híren rágódó fene, mellyet azután további czélerámtalan bánásunk bőven elősegít. — Elvégezvén szüreti foglalatosságunkat, kiki kényelme szerint, az aszúmustot vagy pinczéjébe rakatja, vagy pedig mindjárt Újesztendő után, a' midőn az út megjavult, és

jeder nach seiner Bequemlichkeit, entweder sogleich ein-kellern, im Bor- oder Pintzeház liegen, oder wir ver-senden sie bald unmittelbar nach der Lese, bald nach dem neuen Jahre, wenn die Wege fahrbarer geworden und die Frachten billiger sind, in unsere nahen oder weitem Wohnorte. Es wird keine Rücksicht genommen weder auf die Gährung, noch auf den Einfluß der Temperatur, welchen diese auf jene ausüben kann. Wer keinen Keller in der Hegyallya oder kein geräumiges Pintzeház hat, schickt seine Ausbruchmoste oft 20 Meilen weit in nicht ganz gefüllten Fässern, unter langen durchlöcherten Spun-den, dem Gefrieren und der Genüßigkeit der Fuhrleute ausgesetzt, in seinen Wohnort. Oft gefroren, oft mit starkem Abgang, oft mit Wasser unterwegs gefälscht an-gekommen, wird die Ladung eingekellert und der Aufsicht eines unwissenden Binders überlassen. Lenken wir nun unsere Aufmerksamkeit auf den Keller, als den Ort der Aufbewahrung unserer Weine, hin!

Sowohl in Hellenthals Hilfsbuch, als auch in Un-garns Weinbau, finde ich das Sprüchwort: »der Keller macht den Wein,« angeführt, und ich bezweifle nicht im Geringsten die Wahrheit desselben; nur kann ich sie nicht so unbedingt, wie Hellenthal, annehmen. Seite 5 sagt derselbe vom Keller:

»Die Tiefe des Kellers hängt von der Beschaffenheit des Ortes ab, an dem man ihn gräbt; in einer Ebene muß er tiefer seyn, als wenn er in einen Felsen gegraben wäre, ein ausgehauener 2 — 3 Klafter langer Gang, der an jedem seiner äußersten Enden mit einer Thüre verschlossen ist; würde dieser Keller, vorausgesetzt, daß die atmosphärische Luft nicht durch die zwei Thüren ein-

a' fuvar megótsódott, közelebb, vagy távolabb lakhelyére küldi, nem gondolván sem a' forrással, sem pedig a' forrásra hatható hőmérsékléssel. A' kinök a' Hegyalján pinczéje, vagy elég tágas pinczeháza nincsen, sokszor 20 mértföldnyire távol lakhelyére, nem egészen tele, hoszú lyukas dugók alatt, a' fagynak és a' fuvarosok' pákosztaságának kitéve küldi borait; sokszor fagyva, sokszor nagy híjával, sokszor vízzel hamisítva megérkezvén pinczébe rakattatnak, 's valami tudatlan kádár' felvigyázására bizatnak. — Fordítsuk immár figyelmünket a' pinczékre, mint a' borok' tartása helyére.

Mind a' Hellenthál' „*Hülfsbuch*“ czimü könyvében, mind pedig az „*Ungarns Weinbau*“ czímzett munkában ezen közmondást találom: „a' pincze csinálja a' bort“ és igazságát én egy csepet sem kétlem, csak hogy általánosán, mint Hellenthál el nem fogadhatom.

Az 5-dik lapon ezt mondja ő a' pinczéről: A' pincze' mélysége, a' hely a' mellyen épittetik, minémiségétől függ; a' térségen mélyebbnek kell lennie, mintha kősziklába vágattatnék, egy sziklába vágott 2—3 ölnyi tornác, a' melly mind a' két végén ajtóval zárattathatnék be ezen pinczét, feltéve, hogy a' küllevegő a' két ajtón be nem hat-

dringen könnte, so frisch erhalten, wie eine Eisgrube; man sollte, wie dies leicht möglich und klug wäre, immer eine Thüre verschließen, während man die andere offen erhält. Der Keller eigentlich gesagt wäre von der ganzen Felsenmasse bedeckt, und die Abwechslung der Wärme und Kälte könnte nicht eindringen. Glücklich Jener, der so einen Keller haben kann, vorausgesetzt, daß er nicht zu feucht sey.« — Auch ich wünschte mir einen solchen eisgrubenartigen Keller, um alte gezehrte Ausbrüche, die keine Süße oder doch nur so viel davon enthalten, als was die Lieblichkeit durchaus erfordert, und ordinäre Weine, die wenig Zuckerstoff besitzen und keiner weitem Gährung benöthigen, darin aufzubewahren.

Zu diesem Behufe finde ich solche Keller vortrefflich. Denn sie besitzen die Eigenschaft, den Uebergang des geistigen Weines in Essig und endlich in Fäulniß zu erschweren, und ihn vielleicht auf Jahrhunderte hinauszuschieben. Allein um die Ausbildung junger, noch mostiger Weine zu befördern, besonders der in guten Jahren so schweren zuckerstoffreichen Ausbrüche, wünsche ich einen Keller von 20 — 25° Wärme nach Reaumur. Denn es ist erwiesen, daß ein in einem und demselben Keller gelagerter zuckerstoffreicher Ausbruchmost längere Zeit zum Weinwerden erfordert, als ein Mäszlas, und ein ordinärer Most ohne Trockenbeerenzusatz wieder eher reif wird, als dieser. Daher wäre es gut, wenn jeder Weinbesitzer Keller von höherer und niederer Temperatur haben könnte, um in jene Ausbrüche, in diese leichtere Weine legen zu können. Doch wie wenige haben das Glück, sich eines solchen Assortiments von Kellern erfreuen zu

hatna, *olly hivesekké tenne, mint valami jégvermeket*; az egyik ajtót mindég be kellene zárni, a' midőn a' másik kinyitánék, a' mi okosan és mindig megtörténhetnék. Az ilyen, úgy szólván, az egész szikla' tömegje által fedett pinczébe a' meleg és hideg változása be nem hathatna. Bóldog, kinek ilyen pinczéje vagyon! feltéve, hogy nem nedves. "Én is óhajtanék magamnak ilyen jégverem pinczét, hogy benne megérett ó aszúborokat, a' mellyeknek már édességök nincsen, vagy épen csak annyi vagyon, a' mennyit a' kellemes izlés megkíván, és közönséges borokat, a' mellyek kevés édanyaggal bírnak, 's további forrásra szükségök nincsen, tarthatnák.

Illyen használásra igen jelesnek találom az eféle pinczét, mert olyan tulajdonsággal bír, hogy a' szesz borok poshadságba, és végre rothadságba való általkelését hátráltatja, és talán századokra halasztja. De az új és még mustos borok, kivált a' jó esztendei édanyaggal teljes aszúborok' tökéledésekre 20 — 25° Reaumur szerint, melegségű pinczét kívánnak. Mert az bizonyos, hogy ugyan egy pinczébe lerakott édanyaggal telyes aszúmust' borráválására, hosszabb idő szükséges mint a' másolására, és a' közönséges must aszúszőlő nélkül ismét hamarébb érik meg mint a' másolás. Ennélfogva tehát igen jó lenne, hogy minden boros gazda magasabb és alacsonyabb hevmértéklésű pinczét bírna, hogy amabba az aszu, ebbe pedig a' könnyebb borait rakathatná le. Azonban kevésnek vagyon szerencséje, illy pinczék' öszveségét

dürfen, aber auch diese Wenigen wissen es selten zu benutzen und machen oft einen verkehrten Gebrauch davon.

»Der Keller macht den Wein« ist also in so fern streng richtig, in wie fern die Gattung und das Alter der Weine genau berücksichtigt wird, die man für diese kalten oder jene warmen Keller bestimmt. Eine dem Gehalt und dem Alter des Weines angemessene Wahl des Kellers macht den in der Lese bei der ersten Gährung begangenen Fehler oft wieder gut; eine rücksichtslose begünstigt die schiefe Richtung der Entwicklung, und der Most, der geistig werden sollte, wird zu Essig.

Auch dem polnischen Weinhandler ist dieses Sprüchwort nicht fremd; indessen kauft er lieber Weine aus sogenannten schlechten Kellern, um sie in bessere zu lagern, als aus guten in Felsen gehauenen, kalten, in welchen der Wein an seiner Entwicklung gehindert und so zu sagen stets mostig und jung erhalten wurde. Ein solcher Wein geräth dann beim Transport in Gährung, er drängt sich durch die Fugen des Fasses, es entsteht ein bedeutender Abgang, wozu noch die Fuhrleute oder Schiffer treulich beitragen, die atmosphärische Luft füllt den leeren Raum und der Käufer erhält statt des Weines oft guten Essig.

Nicht allein der Keller, auch das Gefäß, in welches wir den Most oder den Wein füllen, übt seinen Einfluß aus; es trägt zur Erhaltung und Veredlung, oder zum Verderben der Flüssigkeit bei. Ich meine hier nicht die Zubereitung des Fasses durch hinlängliches Ausbrühen mit siedendem Wasser 2c., welches sich von selbst versteht; ich beziehe dies auf die Größe des Gefäßes, im Verhältniß zu dem Alter und der Gattung des Weines,

birhatni, és ezek sem tudják használni, sőt gyakran fonákul is használják.

Hogy tehát „a' pincze csinálja a' bort“ csak annyiban szoros igazság, a' mennyiben a' hideg vagy meleg pinczébe tétetendő bornak neme és kora tekintetbe vétetik; a' bor' értékéhez és korához képest választott pincze, a' szüretkor és az első forrásnál elkövetett hibákat sokszor jóvá teszi, a' minden tekintet nélkül választott pedig a' must félre indult kifejlődésének kedvez, és a' helyett, hogy megszeszesednék, eczetté válik.

A' lengyel borkereskedőnél sem ösmeretlen ama közmondás, még is inkább veszi a' bort az úgy mondott rossz pinczéből, hogy jobba tehesse, mint a' sziklába vágott hideg pinczéből, a' melyekben a' bor kifejlődése hátráltatik, úgy szólván mindig uj és mustos marad. Az ilyen bor általküldésekor forr, a' hordó hézakjain átszivárog, ez által a' hordóban hijány támad, a' mit a' fuvarosok és hajósok még jobban elősegélnek, az üreséget azután a' levegő tölti be, és a' vevő gyakran bor helyett jó eczetet kap.

Nem csak a' pincze, hanem a' hordó is, a' mellybe szüretkor borunkat szűrjük, befolyással vagy a' bor megtartására és nemesedésére, vagy megromlására. Én nem értem itt a' hordónak kikészítését, elegendő kiforrózását 's több effélet; én itt a' hordónak, a' bor minémiségéhez és korához szabott nagyságát érdeklém. A' figyelmes vizsgáló tapasztalhatta, hogy a' borlé' melegsége

den man darein füllt. Es wird dem aufmerksamen Beobachter nicht entgangen seyn, daß der Wärmegrad der Weinsflüssigkeit im geraden Verhältniß mit dem Volumen oder der Größe des Gefäßes steige und falle, daß also der Wein in einem 2 $\frac{1}{2}$ Eimer hältigen Hegyallyaer Fasse kälter sey, als jener in einem 12eimrigen, und dieser wieder kälter als ein anderer in einem 30eimrigen u. s. w., wenn die Weine auch alle gleicher Gattung sind, und die Fässer in einem und demselben Keller unmittelbar neben einander stehen.

Da nun die Wärme, ob sie schon von der Atmosphäre oder der Masse herrührt, ihre Wirkung auf die Gährung nie verfehlt; so ist es nicht gleichgiltig, ob wir Tokayer-Most oder alte Ausbrüche, ordinäre Hegyallyaer oder Neszmélyer, Somlauer, Steinbrucher u. in kleinen oder großen Fässern aufbewahren. Jede Art dieser Weine bedarf, je nach der Gattung und dem Alter derselben, eines größern oder kleinern Gefäßes zur Veredlung und gefahrlosen Aufbewahrung, und ich bin es gewiß, daß Tausende von Fässern ungarischer Weine dem Verderben entrissen würden, wenn man in der Wahl der Größe des Gebindes nicht so rücksichtslos verfahren wollte.

Der Gebrauch der 2 $\frac{1}{2}$ eimrigen Fässer und der um die Hälfte kleinern Anteln in der Hegyallya schreibt sich vielleicht von Jahrhunderten her. Es ist wahr, daß das kleine Gebinde seine Vortheile hat, wie z. B. das leichte Aus- und Einkellern und Versenden. Allein diese Vortheile sind in Betracht des Nachtheils, welcher aus dem kleinen Gebinde auf die fetten Tokayer Weine entspringt, so geringfügig, daß sie nicht in Anschlag gebracht zu werden verdienen.

a' takarékjával, avagy a' hordó' nagyságával egy irányban nevededik, vagy kisebbedik, és hogy a' bor egy $2\frac{1}{4}$ akós hegyaljai hordóba hidegebb, mint 12 akósba, ebben pedig hidegebb mint 30 akósban, és így tovább, ha mindjárt egyneműek is a' borok, és közvetlenül egymás mellett, ugyan azon egy pinczében fekszenek.

Minthogy a' melegnek, akár a' légkörnyékből, akár pedig a' tömegeből eredjen is az, a' borförrásra való hatása el nem maradhat, tehát nem mindegy, hogy ha tokaji mustot é, vagy ó aszú bort, avagy pedig hegyaljai, neszmélyi, somlai, steinbruchi és több efféle közönséges borokat tartunk é kisebb vagy nagyobb hordóban. Mind ezen borok' megtartásokra és nemesedésekre, nemök és korokhoz képest, már nagyobb, már kisebb hordót kívánok én, és bizonyos vagyok abban, hogy ha a' hordó' nagysága megválasztásával olyan tekintetlenül nem bánánk, ezer és ezer hordó magyar bor a' megromlástól megmentetnék.

A' $2\frac{3}{4}$ akós hordónak, és az ennél felével kisebb átalag a' hegyalján talán már századoktól óta divatozik; az igaz, hogy a' kis hordónak is megvagy az ő haszna, p. o. a' be és kipinczeltetésekor, és az elküldéskor; de ezen haszon, ha azon kárt, melly miatt a' 'siros tokaji boron megtörténik, tekintjük, számba vétetni sem érdemel.

Ich habe schon weiter oben gesagt, daß der Wärme-grad mit der vermehrten Masse selbst steige, da nun eine höhere Temperatur die Gährung begünstigt; der fette Tokayer aber nur durch Gährung seinen Zuckerstoff verarbeiten und in Geist verwandeln kann: so wäre es viel zweckmäßiger, Tokayer-Ausbrüche in bedeutend großen Fässern aufzubewahren, wodurch sie eher alt und reif werden möchten, und wir würden dem Vorwurfe der Ausländer, daß wir bald Zuckerwasser, bald Essig für Wein verkaufen, entgehen.

Ich habe mich auch deutlich davon überzeugt, daß viele Tokayer-Ausbrüche, besonders des 1822- und 23ger-Jahres, nur durch die zu langsame Gährung zu Essig geworden sind, welches, wenn man sie auf große Gebinde gefüllt und die Gährung durch die Wärme der Masse beschleunigt hätte, nicht geschehen wäre.

Hieraus ergibt sich auch, daß man in ebenen und flachen Gegenden, wo die Keller feucht und warm sind und die aufzubewahrenden Weine wenig Zuckerstoff enthalten, kleine Gebinde gebrauchen sollte; in kalten Berg- und Felsenkellern hingegen, die für leichte Weine zuträglich wären, sollten Ausbrüche, die noch nicht reif sind, auf große 50 — 100eimrige Stücke gefüllt werden, um den dem Keller fehlenden Wärmegrad, der zur weiteren Gährung unentbehrlich ist, durch die von der Masse erzeugte Wärme zu ersetzen. Eine dem Gehalt, dem Alter des Weines und der Temperatur des Kellers angemessene Wahl des Gebindes würde vielen Krankheiten, als da sind: Abstehen, Zähwerden, Stich etc., vorbeugen.

Ueber die jetzt gewöhnliche Behandlung des Tokayer

Már fentebb megmutattam, hogy a' meleg a' tömeg nagyobbodása által nevededik, és minthogy a' magassabb hevmérséklés a' forrásra kedvező, a' tokaji bor pedig édananyagát csak forrás által mivelhetné szét, és szeszszé változtatná, tehát sokkal czélerányosabb lenne az aszú borokat nevezetesen nagyobb hordókba tartani, a' melly által óságot, érettségöket, sokkal hamarébb elérnék, és a' külföldiek' szemrehányásaikat, hogy mi bor helyett, vagy nádmézes vizet, vagy pedig eczetet árulunk, elkerülhetnénk.

Én a' felől meg vagyok győződve, hogy sok tokaji aszúbor, kivált 1822—1823-diki csak az igen késedelmes forrás által vált eczetté, a' mi meg nem történt volna, hogy ha nagyobb hordókba szűretett — 's forrása a' tömeg' melegsége által előmozdított volna.

Innen következik, hogy a' sík, és lapos vidékekben, a' hol a' pinczék nodvesek és melegek, a' megtartandó borok pedig kevés édanaggal birnak, kis hordókat kellene használni; ellenben a' hideg, hegyi 's kőszikla pinczékben, a' még meg nem érett aszúborokat, nagyobb 50—100 akós hordókba kellene szűrni, hogy a' pinczébe hijános 's a' további forrásra elkerülhetetlen szükséges hevmérséklés a' tömegből esett meleg által pótolassék ki. — A' bor' értékéhez, korához, és a' pincze' hevmérsékléshez szabott megválasztása által a' hordónak, sok borbetegség, mint a' megtörődés, nyúlóság, eczetesedés, 's több efféle elmellőztetnék.

A' mostani bormüvelésnek, már a' pinczében,

Weines im Keller wäre eigentlich Nichts einzuwenden; denn sie ist die einfachste und bequemste, wenn auch nicht die zuträglichste: es wird nämlich der Tokayer-Wein gar nicht behandelt. — Eingekellert und gefüllt soll die gütige Natur den vollkommenen Kellermeister machen, höchstens, daß hie und da einige abgehende Reifen aufgeschlagen und der Schimmel äußerlich von den Fässern abgewischt wird.

In der Lese bei Bereitung der Ausbruchmoste die Bedingungen der geistigen Entwicklung des Weines nicht beachtend, erwartet man von der Natur, daß sie nun im Keller die vielfach begangenen Fehler gut mache und ein geistiges edles Getränk erschaffe; wie oft wir in unsern Erwartungen getäuscht werden, lehrt die leidige Erfahrung, da wir aus den köstlichsten Ausbruchmosten des 1822-, 1823- und 1827ger Jahres statt Nectar Essig gezogen haben. Ein trauriger Beweis unserer Unerfahrenheit und Unthätigkeit. Zwar läßt sich dann und wann eine Stimme wie aus der Wüste hören, die uns Weincuren und Vorschläge zu Verbesserungen liefert. Zwar scheuen wir keine Kosten in Anschaffung berühmter und vollkommener französischer Kellermeister, aber welchen Nutzen gewähren uns beide? Erstere befriedigen uns nicht, weil sie uns nicht lehren, dem Uebel vorzubauen, sondern nur das entstandene zu bemänteln; Letztere sagen viel, versprechen noch mehr, das Wenigste paßt aber auf unsere Tokayer Weine, die von jenen der französischen schon ihrer Natur und dem Verhältnisse ihrer Bestandtheile nach sehr verschieden sind. Und haben wir etwas gefunden, das in Anwendung zu bringen wäre, so sträubt sich wieder unsere alte Gewohnheit und das

ugy szólván, semmit sem lehetne ellent vetni, minthogy a' legegyszerűbb 's legkényelmesebb, noha nem a' leghasznosabb is t. i. a' tokaji bor nálunk nem is műveltetik, — — bepinczézttetvén, és megtöltetvén a' hordók, a' jóltévő természet legyen a' tökéletes pinczemester, legfeljebb egynehány imitt amott hibázó abroncs üttetik fel, és a' hordók' külsejéről a' penész törültetik le.

Szüretkor, midőn az aszú mustot csináljuk, a' bor' szeszes kifejlődését semmi tekintetbe sem vévén, a' természettől várjuk, hogy a' mi sokféleképen elkövetett hibáinkat, a' pinczébe jóvá tegye; de melly gyakran csal meg várakozásunk, a' fájdalmas tapasztalás bizonyítja, mert az 1822, 1823, 1827-ki drágalátos aszú mustból is nectár helyett eczetet neveltünk. Szomorú bizonyága tudatlanságunknak és szorgalmatlanságunknak. Néha néha hallatja ugyan magát, mint a' pusztából egy szózat, melly a' bor' orvoslása módját és jobbitó javaslatokat hirdet. Semmi költséget se kiméljünk ugyan a' híres és tökéletes francia pinczemesterek' megszerzésébe; de mi hasznunk mind a' kettőből? Az első ki nem elégít bennünket, mert nem tanítja, hogy kellessék a' rosszszat elmellőzni, hanem csak a' jelenvalót palástolni; az utóbbiak pedig sokat mondanak, még többet ígérek, de a' legkevesebb illik a' mi tokaji borainkra, a' mellyek, mind természetjökre, mind pedig alkatrészeik' erányára való nézve, a' francia boroktul igen különböznek. És ha valami használhatót találunk is, szokásaink és előítéleteink vonakodnak tőle. Valami tökéletes

Vorurtheil dagegen. Einer vollständigen, dem Gehalt und dem Klima angemessenen Anleitung zur Bereitung und Behandlung der Tokayer-Weine ermangeln wir gänzlich, und selbst das Wenige, was in neuester Zeit darüber geschrieben wurde, dient oft eher dazu, uns in unsern Vorurtheilen zu bestärken, als sie zu bekämpfen.

In den Betrachtungen über Ungarns Weinbau lese ich Seite 72: »Daß Ausbrüche, nämlich Tokayer, Méneser, St. Georger, Ruster u. dgl. stets auf ihrem Lager bleiben müssen;« ferner Seite 79 und 80: »Die delicatesen Sectweine sollten immer mit ihrem Lager versendet werden, denn nur mit Hilfe desselben überstehen sie die Strapazen der Reise, so wie den Wechsel der Temperatur. Die Hefe dieser Weine ist eigentlich das Scheidungsmittel zwischen den gährungsfähigen Bestandtheilen, die sonst bei dem Ueberflusse an Zucker und Geist in der erhöhten Temperatur in die Essiggährung übergehen würden. Da die Ausbruchweine wenigstens 6 Monate des Jahres sich in dem Zustande einer stillen Gährung befinden, so muß man bei der Verladung derselben mit besonderer Vorsicht zu Werke gehen. Vom Monat April angefangen bis zur Mitte Septembers ist die Versendung eines Tokayer, Méneser, St. Georger u. dgl. nicht rathsam, nur der März, der October und November gestattet die Ausfuhr derselben.« Der Herr Verfasser jener Werke wird mir verzeihen, wenn ich, durch Erfahrung belehrt und von der Liebe zur Wahrheit gedrängt, seiner ersten Behauptung: »daß Ausbrüche stets auf ihrem Lager bleiben müssen,« die entgegengesetzte aufstelle, daß Ausbruch so wie jeder andere Wein

éghajlatunkhoz és boraink' minémüségéhez szabott, 's a' borkészítésre és vele való bánásra vezérlő oktatásnak mind eddig hijával vagyunk; a' mi pedig e' tárgyban legközelebb iratott, inkább arra szolgál, hogy magunkat előitéleteinkben megerősítsük, mint sem hogy ellenek vivnánk.

A' »Betrachtungen über Ungarns Weinbau« című könyvnek 72-dik lapján olvasom: „az aszú t. i. tokaji, ménesi, sz. györgyi, ruszti boroknak mindig a' seprejeken kell maradni“ tovább a' 79 és 80-dik lapon „A' finom aszú borokat mindig a' seprejeken kellene elküldeni, mert csak a' seprő' segedelmével áthatnak ki az út' alkalmatlanságait, és a' hevmérséklet' változásait. Ezen borok' sepreje, úgy szólván, elválasztó eszköz a' forrható alkatrészek között, a' mellyek a' nádméz és szesz' bősége mellett magasabb hevmérsékletben eczetes forrásra mennének át. Minthogy pedig az aszúborok esztendőnkint legalább 6 hónapig csendes forrásba vagynak, tehát elküldésöknek különös vigyázattal kellene megtörténni. Áprilistól September közepéig, a' tokaji, ménesi, sz. györgyi's eféle borok' elküldése nem tanácsos, csak Mártius, October és November engedi meg kifuvaroztatásokat.“ Ezen munkának szerzője meg fog nekem engedni, ha én a' tapasztalás által tanítva, és az igazság szeretetétől ösztönözve, első állitmányának, „hogy az aszúboroknak mindig a' seprőjökön kell maradni,“ épen ellenkezőt állitok, hogy az aszú, és minden más bort le kell húzni seprejéről,

von seinem Lager abgezogen werden müsse, wenn man seiner Güte und Dauerhaftigkeit versichert seyn wolle, und zum Belege dieses diene vorläufig folgendes Beispiel aus dem Gebiete meiner Erfahrung.

Im Jahre 1823 hielt ich in Gesellschaft meines Vaters Weinlese und machte sowohl Mäszläse als auch Ausbrüche. Mein Vater bekam von seinem Weingarten, besetzt mit edlen Nebenarten, 15 Fässer Most, der zum Theil mit eigenen Trockenbeeren, zum Theil mit gekauften vierbuttig angemacht wurde. In demselben Borhaz, bei derselben anhaltend günstigen Witterung, mit demselben Fleiße, nach der nämlichen Art wurde auch mein bedeutendes Quantum von adeligen Weingarten-Besitzern erhandelten Mostes mit ebenfalls gekauften Trockenbeeren zu Mäszläsen und Ausbrüchen bereitet. Zu gleicher Zeit, Ende November, wurden sämtliche Weine von Mád nach meinem Wohnorte gebracht. Im Besitze eines tiefen, aber sehr feuchten Kellers, der über 80 Fässer aufnahm, erlaubte mir mein Vater auch meine Weine daselbst zu lagern. Außer dem üblichen Anfüllen, dem äußerlichen Reinigen der Fässer vom Schimmel und dem nöthigen Binden blieben sämtliche Weine bis in Februar des Jahres 1825 ruhig liegen, zu welcher Zeit ich meine eigenen alle vom Lager abzog. Schon damals von der Nothwendigkeit dieser Arbeit überzeugt, suchte ich meinen Vater zu bereden, auch seine 15 Fässer abstechen zu lassen. Er that es nicht und die Natur hat für sein Vorurtheil an dem Weine Rache geübt; denn im Jahre 1826, als ich den größten Theil meiner abgestochenen, vortrefflichen Mäszläse und Ausbrüche fürs Ausland verlub, waren jene auf der Hefe gebliebenen 15

ha jóságáru és tartósságáru bizonyosak akarunk lenni. Ennek bizonyására szolgáljon e' következendő példa, az én tapasztalásom' határából.

1823-ban az atyám' társaságába szüreteltem, és mászlást, valamint aszúborokat is csináltam. Az atyám ön, nemes fajta szőlőtővel beültetett szőlőjéből 15 hordó mustot nyert, a' melly részszerint tulajdon, részszerint vett aszúszőlővel csináltatott meg. Ugyan azon borházban, ugyan azon tartós kedvező időben, ugyan azon szorgalommal 's ugyan azon mód szerint csináltam én is az én nevezetes mennyiségű, nemes szőlőbirtokosoktól vásárlott mustomat, szinte vett aszúval mászlásnak és aszúbornak. Ugyan azon egy időben November' végével hozattak mind ezen borok Mádról lakhelyemre. Az atyám egy mély, de igen nedves, 80 hordót elfogadó pincze' birtokosa lévén, megengedte az én boraimat is belé rakni. Ezen borok a' szokott töltést, a' penésztől való külső tisztogatásukat a' hordóknak, és a' szükséges abroncsozást kivéven, bántatlan maradtak egészen 1825-ki Februárius hónapig, melly időben az én boraimat lehúztam seprejőkről. Már akkor is meg lévén győződve ezen munka' szükségéről, igyekeztem az atyámat is reá beszélteni, hogy az ő 15 hordó borát húzatná le; ő nem tette, és az ő előítéletje miatt, a' borokon űzte bosszúját a' természet; mert 1826-ban, a' midőn az én, igen jeles mászlás és aszúboraimat kiküldöttem, az atyám' mind a' 15 hordaja többet, kevesebbet' megezetesedett, holott én még 1829-

Fässer meines Vaters sämmtlich mehr oder weniger sauer, während ich noch im Jahre 1829 die letzten Fässer von jenen im Februar 1825 abgezogenen Ausbrüchen zur größten Zufriedenheit meiner auswärtigen Freunde an sie abschickte.

Durch andere Beispiele bei Versendungen bin ich zu der Zuversicht gelangt, daß Tokayer Weine ohne Lager nicht nur in Bouteillen, sondern auch in Fässern ohne Gefahr in den heißesten Monaten verführt werden können, ja daß sie nicht nur nicht verderben, sondern noch vollkommener und geistiger werden.

Das Lager ist ein grober Bestandtheil des Weines, dessen er sich schon in der Lese bei der ersten Gährung durch das Auswerfen zum Spundloche zu entledigen sucht. Das was die Flüssigkeit nicht durchs Auswerfen zu beseitigen vermag, muß sich nach dem Gesetze der Schwere zu Boden senken und dann erscheint uns der Wein in seinem klaren, durchsichtigen und erwünschten Zustand. Warum sollten wir also den Wink der Natur nicht befolgen? dem Weine seine Mühe in Befreiung von unnützen schädlichen Theilen durch das Abziehen nicht zu erleichtern suchen? — »Weil es falsch ist, daß das Lager ein schädlicher Bestandtheil des Weines ist! Das Lager enthält die edelsten aromatischen Theile, die es mit der Zeit der reinen Flüssigkeit mittheilt, was vollkommen erwiesen wird, wenn man ordinären Wein auf ein Ausbruchlager gießt, und selbigen in wenigen Monaten sehr veredelt finde, und weil sich der Wein ohne Lager nicht halten lasse.«

ben is az én 1825-ben lehúzott boraim utolsó hordait külföldi barátim' nagy meglegedésökre küldöttem ki.

Az elküldésre való nézve más példák által azon bizonyosághoz jutottam, hogy az aszúborok seprő nélkül nem csak boutelliákban hanem hordókban is, még a' leghevesebb hónapokban is minden veszedelem nélkül elfuvaroztathatnak, sőt nem csak hogy meg nem romlanak, hanem még inkább tökéletesebbek és szeszesebbek lesznek.

A' seprő egy durva alkatrésze a' bornak, a' mellytől mindjárt még a' szüretkor az első forrás alkalmával, a' dugó lyukán való kihányás által igyekszik megszabadulni. Az, a' mitől a' hígóság a' kitaszítás által meg nem menekedhetik, a' nehézség törvénye szerint a' fenekre szállni kénytelen, 's ekkor csak a' bor az ő tiszta, átlátszó és kívánatos valóságában jelen meg. Miért ne követnénk tehát a' természet intését? miért ne könnyitenénk a' lehúzás által a' bornak némelly ártalmas részeitől való megmenekedésére törekedő igyekezetén? „Mert nem igaz, hogy a' seprő ártalmas része lenne a' bornak, a' seprő a' legnemesebb illatos részeket foglalja magában, mellyeket később a' hígósággal közösít; ez egészen bebizonyítottatik az által, hogy ha az aszúseprőre közönséges bor töltetik, egynehány hónap múlva sokkal nemesebbnek fog találtatni; és mivel a' bort seprő nélkül nem is lehetne eltartani.“

Das sind die gewöhnlichen Einwendungen, mit welchen die Freunde der alten Bequemlichkeit, ohne durch eigenen Schaden klug geworden zu seyn, auf alle Neuerungen losstürmen.

Es ist wahr, daß im Weinlager viele kleine Theilchen der Trockenbeerhäutchen stecken; es ist wahr, daß allein an das Häutchen der Beere Farbe- und Gewürzstoff gebunden sind; es ist aber auch wahr, daß die Gährung und besonders die erste brausende Gährung ein chemischer Prozeß ist, durch welchen die verschiedenen Bestandtheile der zerquetschten Beeren in genaue Verbindung mit einander treten müssen, um den Ausbruchwein zu bilden. Da der Saft der grünen Beeren weit weniger Zuckerstoff enthält, als eine gleiche Menge der Trockenbeeren, so trachten letztere, durch Gährung genöthigt, so viel von ihrem Gehalt an erstern abzusetzen, als dieser aufzunehmen im Stande ist, d. h. bis der Saft mit Zuckerstoff gesättigt ist. Dasselbe geschieht nun auch mit dem Geruchstoff, welcher in den Häutchen seinen Sitz hat. Durch die brausende Gährung wird er zugleich mit dem Zuckerstoffe dem Moste mitgetheilt und dieser davon nach Maßgabe seiner Empfänglichkeit geschwängert. Der während der ersten sogenannten brausenden Gährung nicht mit Zuckergeruch und Färbestoff bereicherte Wein wird durch sein Lager in späterer Zeit weder süßer, noch wohlriechender und gefärbter, wenn er tausend Jahre darauf liegen bleiben würde.

Das Bouquet (Blume, Wohlgeruch, Altergeschmack), welches den Wein adelt, entspringt aus dem Geruchstoff, den sich der Most von den Häutchen der Trockenbeeren aneignete; es ist nicht schon fertig da, sonst müßten die

Ezek azok az ellenvetések, mellyekkel a régi kényelem barátjai, a nélkül, hogy ön kárkon megokosodtak volna, minden újítást megtámadnak.

Az igaz, hogy az aszúszőlő hejnek igen sok részei vagynak a seprőben; az igaz, hogy csak a szőlő hejatskájához vagyon kötve a festő és fűszeranyag; de az is igaz, hogy a forrás, kivált az első zajos forrás, olly chemiai munkálódás, melly által az öszvezúzott szőlőnek különbféle részei egymással szoros öszveköttesbe lépni kénytelenek, hogy aszúbort csináljanak. Minthogy a zöld szőlőlé sokkal kevesebb édananyagot foglal magában, mint épen annyi aszúszőlő; tehát az aszúszőlő a forrás által kénszerítve igyekszik a maga foglatjából a szőlőlébe annyit által eresztetni, a mennyit ez bévehet, azaz, a meddig a lé elegendő édananyagot magába nem szívott. Így történik az illatanyaggal is, melly a hejatskában vagyon, ez is a zajos forráskor az édanaggal együtt közösül a musttal, és ez vele felfogathatóságához képest megtelik. A melly bor az első zajos forráskor éd-, illat-, és színanyaggal meg nem telik, az későbbben sepreje által sem édesebb, sem illatosabb, sem pedig színesebb nem lesz, ha minyárt ezer esztendeig állana is rajta.

A bouquet (jó illat s ó íz), melly a bort nemesíti, azon illatanyagból származik, mellyet a must az aszúszőlő hejából felvett magába; ezen jó illat még nincsen készen az aszúszőlőben, külön-

Trockenbeeren einen balsamischen Geruch nach altem Tokayer verbreiten. Das feine Bouquet ist erst die Folge eines weitern chemischen Processes der Bestandtheile der klaren durchsichtigen Flüssigkeit und nicht des Lagers. Würde das Bouquet der Hefe seine Entstehung zu verdanken haben, so dürften junge, klare, auf Bouteillen gefüllte Weine nie balsamisch duften; sie müßten stets fade und leer bleiben, und da sich der Wein, wie behauptet wurde, ohne Hefe nicht gut halten lasse, auch verderben. Da nun aber alle practischen Weinhändler, selbst Ungarn nicht ausgenommen, darüber einig sind, daß sich jeder Wein und besonders der Tokayer-Ausbruch auf Bouteillen (also ohne Lager) besser halte und an Vortrefflichkeit mit jedem Jahre gewinne; so unterliegt es keinem Zweifel mehr, daß das Lager dem Weine weder Haltbarkeit noch Bouquet verschafft.

Wenn das Weinlager so viel edle aromatische Theile enthalten würde, als man ihm zueignet, so müßte ein trüber, mit Lager vermengter Wein angenehmer, als ein klarer reiner schmecken, und um desto mehr Geruch verbreiten, je dicker und trüber er wäre. Das bloße Lager geschlürft, würde ein herrlicher Genuß seyn, und die Leckermäuler würden eine Tasse concentrirten aromatischen Ausbruchlagers einer Bouteille weniger riechenden durchsichtigen Tropfgoldes vorziehen; da jedoch ein Wein, der vollkommen klar ist, besser schmeckt und angenehmer riecht, als ein mit Hefe getrübter: so sehe ich nicht ein, warum man auf Letztere einen solch hohen Werth legen sollte; ich sehe nicht ein, wie der Schmutz und Unrath, den die Natur aus dem Weine geschieden hat, weil er ihn verunreinigt, zu seiner Haltbarkeit und Vollkommenheit

ben már ez is valami különös ó bor szagot terjesztene maga körül. A' finom illat, a' már tiszta átlátszó hígság' alkatrészei' további munkálódásának következése, és nem a' seprőnek. Ha a' jó illat származását a' seprőnek köszönhetné, úgy az új tiszta, és boutelliákra húzott bor soha sem illatozhatna jól, 's mindig új és üres maradna, és mivel a' bor seprő nélkül, a' mint állítottott, meg nem tartathatnék, el is romlanék. De mivel minden üzöncz borkereskedő, a' magyarokat sem vévén ki, abban megegygyez, hogy a' bort, kivált az aszút boutelliákba, tehát seprő nélkül, jobban lehet megtartani, sőt jóságok esztendőnkint nevedik is; kétség kívül való hát az, hogy a' seprő sem tartóságát, sem illatját nem szüli.

Hogy ha a' seprő annyi nemes és fűszeres részekkel bírna, a' mint tulajdoníttatik neki, úgy a' homályos és seprővel öszve zavart bor jobban izlenék, mint a' tiszta; és minél sűrűbb és zavarosabb lenne, annál jobban illatoznék is. A' csupa seprő' hőrpölése pedig valami igen gyönyörködtető éledelem lenne, és a' nyalánk szájak egy csésze sűrű fűszeres seprőt többre becsülnének, mint egy palack, kevesebbet illatozó tiszta bort. Azonban, mint-hogy a' tökéletes tiszta bor ízesebb és illatosabb, mint a' seprővel öszve zavart, nem láthatom által, hogy lehet a' seprőt annyi sokra becsülni, azt sem láthatom által, hogy azon piszok és salak, melyet a' természet, minthogy a' bort megtisztátalantja, belőle kikülönözött, a' bor' tartóságát és

beitragen könnte, zumal da ich die Ueberzeugung habe, daß er, auf Bouteillen gefüllt und also ohne Lager, mit jedem Jahre feiner und edler wird. Läßt sich nun der Tokayer in Bouteillen klar abgezogen halten, so verdirbt er auch gewiß in größern Massen nicht, was mir eine zehnjährige Erfahrung hinlänglich bekräftigte.

Daß der ordinäre Wein, auf ein Ausbruchlager gegossen, sich verbessert, beweiset noch nicht den Adel des Lagers. Nicht dem Lager, sondern dem mit Zucker und Aromastoff geschwängerten Ausbruch, der sich noch in selbem vorfindet, gebührt das Verdienst. Preßte man das Ausbruchlager aus, daß nur die feste Hefe zurückbliebe, und göße auf diese den ordinären Wein, so würde man finden, daß er sich unbedeutend verbesserte, nur um so viel, als was die feste Hefe von Ausbruchfeuchtigkeit noch in sich enthielt.

Ich habe zwar weiter oben gesagt, daß im Lager viele kleine Theilchen des Trockenbeerhäutchens stecken, an welche Farbe- und Aromastoff gebunden sind, ich sollte nun sagen, gebunden waren; denn die erste brausende Gährung hat sie dieser Stoffe entbunden und dem flüssigen Moste zugetheilt, so daß die im Lager des ausgegohrenen durchsichtigen Ausbruchs sich vorfindenden Theilchen der Trockenbeeren eine leere Hülse des Aromastoffes sind. Und gesetzt, daß die brausende Gährung noch etwas von diesem Aromastoff unaufgelöst zurückgelassen hätte, so macht dieses gewiß den geringsten Theil der Bestandtheile des Weinslagers aus; den größten bilden schädliche Stoffe, die, mit dem Weine vermengt, ihn widerlich und unschmackhaft machen. Ob es nun vor-

tökéletességét előmozdítaná, kiváltképen, minekutánna meg vagyok győződve, hogy a' boutelliákra húzott bor, tehát seprő nélkül esztendőnkint finomodik és némesedik. Már ha a' bor, tisztán, boutelliákra húzva megtartathatik, tehát nagyobb tömegbe sem romlik meg, a' mit 10 esztendei tapasztalásom elegendően bebizonyított.

Hogy az aszúseprőre fordított közönséges bor megjavul, az még a' seprő' nemességét nem bizonyítja. Nem a' seprőé ezen érdem, hanem az éd- és fűszeranyaggal tellyes aszúboré, a' melly még a' seprőben találtatik. Sajtoltatnék csak ki az aszú seprő úgy, hogy csak a' merő seprő maradna meg, és úgy fordítatnék reá a' közönséges bor, meglátánánk, hogy igen csekélyen, csak annyira t. i. a' mennyire még ezen merő seprő is aszúbor nedvvel bír, javulna meg.

Fentebb azt mondtam ugyan, hogy a' seprőben sok részecskéi vannak az aszúszőlőnek, mellyekhez a' szín és fűszeranyag vagyon kötve; voltak, kellett volna inkább mondanom, mert az első zajos forrás ezen anyagokat feloldozta, és a' híg musthoz keverte, úgy hogy a' már egészen kiforrott tiszta aszúbor' seprejében lévő részecskéi az aszúszőlőnek már csak üres heja az illatanyagnak; hanem tegyük fel, hogy a' zajos forrás ezen illatanyagból még valamit feloldozatlan hagyott légyen, az a' seprő alkatrészeinek igen csekély részét tenné, legnagyobb része ártalmas anyagokból áll, mellyek a' borhoz keverve izetlenné és kellemetlenné tennék: már egy lat illatanyag miatt

theilbringend sey, wegen eines Lothes Geruchstoff 1 Pfund Stinkstoff in den Wein zu bringen, lasse ich der Beurtheilung jeden Weinhändlers anheim gestellt seyn.

Ein auffallendes Beispiel von schädlicher Einwirkung des Lagers auf den Wein lieferte uns das Jahr 1821; die Ausbrüche dieses Jahrganges waren nach vollendeter erster Gährung über alle Erwartung schön und gut; aber im zweiten Jahre bekamen sie einen solchen widerlichen Erdgeschmack, daß sie vom Handel, man könnte sagen, ganz ausgeschlossen wurden.

Ich hatte viele dieser trüben, höchst unangenehmen Weine in meinem Keller; das Abziehen vom Lager, verbunden mit einer kurzen kunstlosen Behandlung, befreite sie von dem Erdgeschmack, und lohnte reichlich meine geringe Mühe durch gute Preise. Als ich im Verlauf eines Jahres nach Verkauf derselben jenen Abnehmer in Polen besuchte, wurde ich mit einem Pokal desselben Weines bewirthet, der nun, auf Boutheillen gefüllt, einen herrlichen Wohlgeruch verbreitete und dem Eigenthümer bei jedem Fasse reinen Gewinn von 70, schreibe siebenzig Ducaten brachte.

Abgesehen davon, daß dem Weinlager ein großer Theil der Schuld des Sauerwerdens und der Verunreinigung zufällt, ist es auch in commerzieller Hinsicht ein Stein des Anstoßes.

Die Betrachtungen über Ungarns Weinbau Seite 79 und 80 empfehlen Sektweine nur im März, October und November auszuführen. Allein ich weiß Fälle, wo Weine, mit Lager selbst in diesen kälteren Monaten ausgeführt, zu Essig wurden. Wer also den Glauben hätte, daß Tokayer-Weine ohne Lager nicht verführt

egy font búzanyagot a' borba keverni hasznos lenne é? azt minden borkereskedő' ítéletére bízom.

Hogy a' seprőnek ártalmas befolyása legyen a' borra, igen szembetűnő példa az 1821-dik esztendő: ezen esztendei aszúborok, az elvégzett első forrás után, várakozásunk felett jók és szépek voltak, hanem két esztendő múlva olly kellemetlen földízt kaptak, hogy ugy szólván, a' kereskedésből egészen kizáratattak.

Nekem is volt pinczémben sok illyen zavaros és igen kellemetlen borom, a' lehúzás, és rövid mesterségtelen vele való bánás által földízétől megmenekedett, az én csekély munkálódásom pedig jó áruk által jutalmaztatott meg. Eladások után egy esztendővel Lengyelországba utazván, ugyan ebből egy pohár borral vendégeltettem meg, és már boutelliákra húzva a' legjelesebben illatozott, tulajdonosának pedig minden hordó 70, írom 70 arany hasznot hajtott.

Nem tekintvén, hogy a' bor' megecztetésének és tisztátalanságának vétke nagy részben a' seprőre esik, még a' kereskedésre való nézve is hátráltató.

A' „*Betrachtungen über Ungarns Weinbau*“ című munka 79—80-dik lapján javasolja a' nemes borokat, csak Mártius, October és Novemberben fuvaroztatni ki. Azonban én tudok olly eseteket is, hogy ezen hidegebb hónapokban is a' seprőn fuvarozott borok eczetté váltak. A' ki tehát azt hi-

werden könnten und sich vor dem Schaden des Sauerwerdens ganz sicher stellen wollte, müßte die Fässer hermetisch verschließen und sie in einem Eiskeller aufbewahren, bis ein glücklicher Riesengedanke eines erfinderischen Englishman transportable Patent = Dampf = Eiskeller zum Verkaufe anböte. Bei Versendung ohne Lager braucht man wenig auf Monate oder Jahreszeit Rücksicht zu nehmen, wenn die Weine nur sonst fehlerfrei sind; damit man mich aber nicht einer Uebertreibung beschuldige, so rathe ich doch, die Ausfuhr bei allzustrenger Kälte, die den abgezogenen, vielleicht nicht genug geistigen Wein zum Gefrieren bringen könnte, lieber zu unterlassen. Ganz reifen geistigen Weinen hingegen, die keinen oder nur sehr wenig Zuckerstoff enthalten, schadet mehr die allzugroße Hitze, als eine strenge Kälte, und sie könnten allerdings beim Verführen in heißen Monaten und bei eintretenden Ursachen, welche die Essiggährung bedingen, dem ewigen Gesetze der Natur nicht widerstehen und zu Essig werden.

Ich hörte öfters ungarische Weinhändler Klagen, daß Polen und Preußen abgezogene Weine nicht kaufen wollten, und fand, daß Letztere entweder durch Vorurtheil oder durch Mißtrauen geleitet wurden. Die vom Vorurtheil Befangenen glauben, daß sich Tokayer-Weine ohne Lager weder verführen noch halten lassen; daß ferner ihnen das Aufgießen des ordinären Weines auf ein fettes Lager bedeutenden Nutzen bringe und ihn zum Mázslás umwandeln. Ich ließ solche Herren gelegentlich ein ausgepreßtes Ausbruchweinalager kosten und bat

szi, hogy tokajit seprő nélkül nem lehet elfuvarozni, és borait a' megposhadás veszélyétől megakarná menteni, hordóit a' levegőtől erősen elkelene zárnia, 's azokat jég pinczében tartani, mind addig, míg valami találmányos Angol' óriási gondolatja valami utazható váltságos gőz jégpinczét áruba nem bocsájtana. — A' lehúzott borok' elküldésök mellett, a' hónapot, vagy esztendő' részét nem nagy tekintetbe kell venni, hogy ha egyébiránt a' borok nem hibások; de hogy nagyítással ne vádoltassam: javaslanám, hogy a' nagy hidegben lehúzott, talán nem eléggé szeszes bornak, mellyet könnyen megfagyaszthatna, kiküldését inkább elhalasztatni; ellenben az egészen érett és szeszes bornak, mellyben már semmi, vagy igen kevés édanyag vagyon, többet árthatna a' nagy hevség, mint a' kemény hideg; valóban, ha ez az igen heves hónapokban fuvaroztatna, még más, az eczetes kelést előmozdító okok' hozzájárultával, a' természet örökös törvényének ellent nem állhatna, 's eczetté válnék.

Sokszor hallottam a' magyar borkereskedőket panaszkodni, hogy a' Lengyelek és Poroszok nem akarják a' lehúzott bort megvenni, és azt találtam, hogy az utóbbiak vagy előítélet, vagy pedig bizodalmatlanság által vezéreltetnek. Az előítélet által elfogultak azt hiszik, hogy a' lehúzott bort sem kifuvározni, sem pedig eltartani nem lehet, tovább, hogy közönséges bornak zsiros seprőre tett fordítása, azt másásra változtatja, 's nekik nevezetes hasznot hajt. Illyen urakkal, eléadó-

ſie, mir zu ſagen, was Edles, Angenehmes ſie daran fänden? Ein verzerktes Geſicht, wie nach einer mächtigen Doſis Rhebarbar, und ein Spucken nach allen Seiten galt mir als verneinende Antwort; darauf nahm ich ein Spitzglas 1823er-Ausbruches, miſchte es mit zwei Spitzgläſern ordinären Weines deſſelben Jahres (beide Sorten ließ ich ſie vorher koſten) und überreichte ihnen den fertigen Mäszlás ohne Lager bereitet, der die Rhebarbar-Geſichter wieder zum freundlichen Lächeln brachte.

Die Mißtrauenden ſind in der Regel mit der Natur unſerer Weine beſſer bekannt, kaufen aber mit Lager, um ſelbſt abzutechen, und preſſen dieſes gleich aus, oder gießen leichtern Wein darauf. Je nach Ort, Zeit und Umſtänden, ſuchen ſie wenigſtens den größern Theil ihres Ankaufes vor Verderben zu ſichern, und Zoll- und Transportkoſten, welche der Hegyallyaer Lehm, der den größten Theil des Lagers ausmacht, nicht wenig erſchwert, zu erleichtern.

Das Mißtrauen dieſer Käufer iſt jedoch nicht aus der Luft gegriffen, es gründet ſich auf Erfahrung; denn es gibt ſogenannte Weinspeculanten in Ungarn, die ſich um die Geſetze der Natur wenig oder gar nicht bekümmern, und denen eben ſo wenig an ihrer eigenen Ehre und Credit, als an dem Ruhme und dem Credit des Tokayer-Weines, und mithin an dem Wohle ihrer Mitbürger und ihres Vaterlandes gelegen iſt, wenn ſie nur zu Gelde kommen können. Dieſen eigenliebigen Herren

dott alkalomnál, kisajtolt aszúbor seprőt kóstoltattam meg, kérvén őket, mondanák meg, mit találnak benne nemest és kellemetést? Félre vonult ábrázatjok, mint valami hathatós Rhabarbara adag után, és minden részre való pökések jelentették a' tagadó feleletet; ezután vettem egy kis pohár aszúbort, hozzá kevertem két annyi közönséges bort, ugyan azon egy esztendei termésből (mind kettőt először megkóstoltattam velök), és oda nyújtottam nekik a' kész, seprő nélkül való mászlást, melly Rhabarbarás kinézésöket ismét mosolygásba hozta.

A' bizodalmatlankodók közönségesen jobban ösmerik boraink' természetjüket, de seprőn vásárolják, hogy magok húzhassák le, a' seprőt azonnal kisajtolják, vagy pedig könnyebb bort töltenek reá, így a' hely és idő' környülményeihez képest, legalább nagyobb részeit vásárlatjuknak, az elromlástól megmenteni, és az adó fuvarbeli költségeket, a' mellyeket, a' seprőt legnagyobb részibe alkotó hegyaljai sár nehezíti, megkönnyebbiteni igyekeznek.

Ezen vevők' bizodalmatlansága azonban nincs a' levegőbül felfogva, hanem tapasztaláson épült; mert találatnak Magyarországbán olly borkereskedők, kik a' természet' törvényére keveset, vagy épen semmit sem hajtanak, épen olly keveset gondolnak ön becsületjökkel, hiteljökkel, mint a' tokaji bor' hírével, hitelével; következésképen, mint honjok és polgártársaik javával, csak hogy pénzhez juthassanak. Efféle, ön magokat szerető

widerfährt es oft, daß die Natur, den seit Ewigkeit gewohnten Weg fortwandelnd, ihre Weinkeller in Essigkeller metamorphosirt. Da das Geschehene nicht ungeschehen zu machen ist, und es wehe thut, für 5000 fl., auf die man sicher rechnete, 500 fl. von einem Essigfabrikanten zu nehmen, schreitet man zum Abziehen. Die Säure wird durch Kreide, Gyps, ossa-saepia und was dergleichen mehr obsorbirt, oder wenn es der Calcul erlaubt, mit gutem, süßem Wein gedeckt, und bei erster Gelegenheit entweder die verunglückte Partie directe durch ein sogenanntes Geschäft unter ehrliche Leute gebracht. Früher oder später wird auch das Ausland damit betheiliget, und der Empfänger, der oft durch niedere, oft durch hohe Preise gereizt und getäuscht wird, weint über den zwar kräftigen, aber theuren Essig. Einmal betrogen, hütet er sich wohl, ein andermal Weine ohne Lager zu kaufen; und da ähnliche Fälle nicht unter die Seltenheiten zu zählen seyn dürften, ist es nichts weniger als befremdend, wenn die Ausländer, ich will nicht gerade sagen, gegen uns Ungarn, aber doch gegen unsere Weine ohne Lager Mißtrauen hegen.

Auch ist es nicht zu verbergen, daß das Abziehen anfänglich mit Schwierigkeiten im Handel verbunden seyn dürfte, da der Schritt vom Gewohnten zum Ungewohnten, vom Mißtrauen zum Vertrauen nicht unmittelbar erfolgen kann. Die Allgemeinheit des Abziehens würde jedoch die Fremden bald überzeugen, daß solches nicht in Folge des Weinverderbnisses geschehe, sondern als ein, großen Uebeln vorbeuhendes, den Tokayer erhaltendes und veredelndes Mittel systematisch in Anwendung

urakkal gyakran megtörténik, hogy a' természet öröktől fogva megszokott útján vándorolván, boros pinczéiket eczetes pinczékké változtatja. Mint-hogy pedig a' megtörténttet, meg nem történtté többé tenni nem lehet, 5000 forint helyett pedig, melyre számot tartottak, eczetgyártótul 500-at kapni fájdalmas lenne, tehát a' lehúzáshoz folyamodnak; a' savanyt krétával, gypszszel, saepia csonttal és több effélével elfojtják, vagy édes borral pálásolják, és így boraikat legelsőbb alkalommal vagy közvetetlen, vagy pedig a' mint szokták mondani, valami Geschäft által becsületes emberek közzé bocsátják; később, vagy utóbb a' külföld is részesíttetik bennök, és a' majd kisebb, majd magasabb árra által ösztönözött és megcsalt vevő, az erős ugyan, de drága eczetje felett sír. Egyszer megcsalatván, óvakodik lehúzott bor' más-kori vevésétől. És mivel ilyen esetek nem épen a' ritkaságok közzé tartoznának, tehát nem csuda, hogy a' külföldiek, nem mondom mi erántunk, Magyarok eránt, de legalább lehúzott boraink eránt bizodalmatlansággal viseltetnek.

Tagadhatatlan tovább, hogy a' borok' lehúzása, a' kereskedés' tekintetébe nehézségekkel lenne öszveköttetve, mert a' megszokotról, szokatlanra; a' bizodalmatlanságról bizodalomra lépés közvetetlenül nem következhetik. A' borok' közönséges lehúzása azonban, nem sokára meggyőzőné az idegeneket, hogy az nem a' megromlás' következésében, hanem mint egy hathatós, a' bort megromlástól mentő, és a' tokaji bort eltartó mód

genommen worden. Es bedarf nur weniger Jahre Zeit, um zu der Einsicht practisch zu gelangen, daß das Tokayer-Gold kein Slave seiner Schlacken sey.

So viel als Antwort auf die Frage: Warum die Tokayer-Weine sauer werden? Wer die Winke, die ich hier und da gab, verstand, wird sie auch zu nützen wissen; und dann habe ich mein Ziel zum Theil erreicht. Ich sage zum Theil; denn der Hauptbeweggrund zur Ausfertigung und Veröffentlichung dieses Aufsatzes ist dieser: Weingärtenbesitzer, Weinhändler und jeden ungarischen Patrioten, dem das Wohl seines Vaterlandes ernstlich am Herzen liegt, darauf aufmerksam zu machen, daß wir vielleicht seit der Bereitung des ersten Fasses Tokayer-Ausbruches, und also seit hunderten von Jahren, nicht um eine einzige Stufe in der Bereitung, Behandlung, Erhaltung und Veredlung dieses für Ungarn so wichtigen und kostbaren Naturgeschenkes selbstständig fortgeschritten sind; daß ein großer Theil der Schuld an dem Verfall des Weinhandels dieser unserer Unmündigkeit und Sorglosigkeit zur Last falle, und daß es höchst an der Zeit sey, alle unsere Kräfte aufzubieten, um den sinkenden Credit unseres Tokayers vor gänzlichem Untergange zu sichern.

---

rendes használásba vétetett; rövid idő alatt meg fogunk győződni, hogy a' tokaji arany, a' salakjának nem rabszolgája.

Ennyi legyen feleletül azon kérdésre: miért ecztesednek meg a' tokaji borok? A' ki az én imitt amott tett intéseimet megértette, az fogja is tudni használni, és én úgy célomnak egy részét elértem; mondok egy részét: mert ezen értekezés készítésének és közönségessé tételének fő indító oka a' volt, hogy minden szőlős gazdának, borkezeskedőnek, és minden magyar hazafinak megmutassam, hogy mi, talán még az első hordó tokaji bor' készítésétől, tehát századoktól óta a' bornak, ezen Magyarországra való nézve olly érdekes és drágálatos természet ajándékának készítése, vele való bánás és megnemesítés tekintetiben, ön igyekezetünkből egyetlenegy lépcsővel sem hágtunk feljebb, és hogy a' borkereskedés' meghanyagatlásának nagy részben okai ön gyámoltalanságunk és gondatlanságunk; végre: hogy már igen is ideje lenne, minden erőnket a' tokaji bor' hanyatló hitelének megmentésére fordítanunk.

II.

Welches sind die Ursachen des sinkenden Tokayer = Weinhandels ?

Um einem Uebel abhelfen zu können, ist es vor allem andern erforderlich, die Ursachen seiner Entstehung zu ergründen. Ist das geschehen und es steht in unserer Macht, letztere zu beseitigen, dann liegt es nur an uns, wenn das Uebel noch fort besteht. Wenn wir also dem Tokayer = Weinhandel emporhelfen wollen, so ist es nicht genug, zu wissen, daß er gesunken; wir müssen auch die Ursachen des Sinkens erforschen und sie, wenn es thunlich ist, zu heben suchen, wobei uns die Erfahrung zur treuesten Begleiterin dient.

Der Tokayer = Weinhandel kann in zweierlei Rücksichten sinken: in Rücksicht auf den Absatz, wenn das Erzeugniß keinen Käufer findet; und in Rücksicht der Preise, wenn diese die Mühe der Erzeugung nicht genug lohnen.

Die Ursachen, aus welchen beide Arten des Verfalls entspringen, sind: mehrere nach einander folgende ungünstige Weinjahre, beim Mangel an Vorrath guter haltbarer und verführbarer Weine; ferner gut gemeinte, aber übelverstandene und in Wirksamkeit gesetzte Handelsan-

II.

Mik a' tokaji borkereskedés' meghanyatlásának okai?

Hogy valami rosszon segíteni lehessen, szükséges támadásának okait kinyomozni. Ha ez megtörtént, és, ha hatalmunkban áll, az utóbbiakat elhárítani, akkor ön vétkünk, ha a' rossz, tovább is tart. Hogy ha tehát a' tokaji borkereskedést elő akarjuk mozdítani, nem elég tudni, hogy meghanyatlott, hanem szükséges ezen meghanyatlás' okait is kinyomozni, és a' mennyire lehet, megszüntetni, a' mire a' tapasztalás a' leghívebb útmutató.

A' tokaji borkereskedés két tekintetben csökkenhet meg; az elkelésre való nézve, hogy ha a' természetnynek vevője nincsen, vagy árarára nézve, hogy, ha ez, a' természeti fáradozást elegendőképen meg nem jutalmazza.

Azon okok, mellyekből mind a' két tekintetbeli csökkenés származik, e' következők: több egymást követő sovány boresztendő, a' jó, és kifuarozható bor' szűki mellett; tovább, jól gondolt, de rosszul értett, 's folyamatba tett keres-

ordnungen; der Mangel an Unternehmungsgeist; der Mißcredit, der die Folge einer falschen, das Verderben des Weines nach sich ziehenden Bereitungs- und Behandlungsweise ist; eine dem Handel ungünstige geographische Lage; eine hemmende politische Stellung; und dem Verkehr widrige Zeitereignisse.

Da alle diese Ursachen zu verschiedenen Zeiten, bald mehr, bald weniger, einzeln oder vereint auf den Lotharer-Weinhandel störend einwirkten, und den ihm nun bevorstehenden gänzlichen Verfall beschleunigten; so glaube ich in deren Erörterung mich auch an keine bestimmte Ordnung binden zu müssen, sondern meine Gedanken, wie sie mir Erfahrung und der beste Wille nützlich zu seyn eingeben, niederschreiben zu können.

Das Leben unsers Weinhandels ist mit dem Schicksale des benachbarten Königreichs Polen so innig verbunden, daß wir jedes dieses unglückliche Land betreffende Ungemach als ein unsern Handel störendes Ereigniß anzusehen haben.

Dem von Natur lebenslustigen, mehr verschwenderischen als sparsamen Polen genügte der Besitz des glänzenden todten Metalls nicht. Nach Genuß immer durstend, besuchte er das befreundete Ungarn, schmolz hier seine schweren Ducaten zum leichtflüssigen feurigen Golde, und schied, um an seinem gastfreien Tische in der Heimath, von lustigen Freunden umgeben, zu genießen und bald wieder zu kommen.

Ohne Sorgen, ohne Mühe, unbekümmert um Absatzwege im fernen Auslande, leerte der oberungarische Weinhändler seinen Keller mit lohnendem Gewinn und schöpfte aufs neue an der Quelle, von welcher der lech-

kedési rendelkezések; hijánya a' merénység' szellemének; a' rosz hitel, a' mely a' hibás borkészítésnek és vele való bánásnak következése, a' kereskedésre való nézve nem kedvező geographiai fekvés, hátráltató politikai állás, a' kereskedést nehezítő esetek.

Mivel mind ezen okok egyenkint, vagy öszvesen különbféle időkbén a' tokaji borkereskedésre háborító befolyással voltak, és közelgető egész elenyészését siettették, tehát nem gondolom, hogy megvilágosításukban valami bizonyos rendhez kellene ragaszkodnom, azért gondolatjaimat, a' mint tapasztalásom és használni kívánó akaratom sugárolja, ide írom.

A' mi borkereskedésünk a' szomszéd Lengyelországgal olly szoroson vagyön öszvekapcsolva, hogy minden, ezen szerencsétlen országot érhető bajt úgy kell tekintenünk, mint a' mi borkereskedésünket háborító esetet. — —

Az élni szerető, inkább vesztegető, mintsem takarékos Lengyel, a' csillámló holt ércz birtokával meg nem elégedvén, 's mindig éledelmet szomjazván, a' barátságos Magyarországot meglátogatta, 's nehéz aranyait, könnyen folyó, tüzes híg arannyá változtatta, azzal elbúcsúzott, hogy vendégszerető asztalánál víg barátjai körében élhessen és ismét visszatérjen.

A' felső magyarországi borkereskedő nem sokat gondolván a' külső eladási úttal, 's azokon nem búsulván, sem utánok nem fáradozván, jutalmazó haszonnal ürítette ki pinczéit, és ismét a'

zende Fremdling theils durch schlechte Wege, theils durch Sprachunkunde und eine gewisse Furcht vor dem Character der Hegyallyaer Magyaren, in einer für den innern Handel nichts weniger als ungünstigen Entfernung gehalten wurde.

Die Vortheile, die dem Lande aus dem durch die oberungarischen, außer der Hegyallya wohnenden Weinhändler belebten Zwischenhandel zustoßen, waren dem löblichen Zempliner Comitate damals einleuchtend genug, um es zu einer Verordnung zu stimmen, welche die Fremden von dem unmittelbaren Einkauf in der Hegyallya zur Lesezeit ausschloß. Diese Verordnung war in doppelter Rücksicht wichtig: sie begünstigte den Weinbau und bildete eine Kluft zwischen den Fremden und der Quelle, die der ungarische Weinhändler zum großen Vortheile seines Vaterlandes ausfüllte.

Aber dieser glücklichen Epoche freuten wir uns nicht lange; denn politische Ereignisse und mehrere nacheinander folgende ungünstige Weinjahre entfremdeten unsere Nachbarn. Der Eroberer von Westen überschwemmte Polen nicht allein mit seinen (siegverblendeten) Legionen, sondern, für den Handel seines Kaiserreichs bedacht, auch mit einer Menge Orthosten französischer Weine, die, bei der Sympathie beider Nationen, schnell zum herrschenden Bedürfniß nordischer Franzosen wurden.

Mit der Begründung des kleinen Königreichs Polen schien der alte Geschmack für den Tokayer wieder vorherrschend zu werden, wozu die bessern Weinjahre von 1818, 1819, 1822 und 1823 wesentlich beitrugen; und in der

kútfőből töltötte meg; mellytől a' szomjas idegen, részszerint a' rossz utak, részszerint a' nyelv' ismeretlensége, és némünémüképen a' hegyaljai Magyarok' erkölcsüktől való félelem által a' borkereskedésre épen nem ártalmas távolságban tartattak.

Azon nyereség, melly a' hegyalján lakó borkereskedőkön kívül, a' felső Magyarországiak által is űzött közkereskedésből szállott az országra, Tettes. Zemplén vármegye előtt akkor elannyira világos volt, hogy az idegeneknek a' szüretkori közvetetlen hegyaljai vásárlástól való kizárattasukat határozta el. Ezen határozás kétféle tekintetben volt fontos, mert a' szőlőművelésnek kedvezett, 's az idegenek és a' kútfő között egy üreget csinált, mellyet a' magyar borkereskedők a' hon' nagy hasznára töltöttek bé.

Hanem ezen szerencsés idő nem sokáig tartott; mert politikai történetek, és több egymást követő sovány boresztendők elidegenítették tőlünk szomszédinkat. A' nyugoti hóditó, Lengyelországot, nem csak győzedelmes seregével lepte el, hanem császári birodalma' kereskedését is szem előtt tartván, nagy mennyiségű Oxthofteni francia borral is, melly mind a' két nemzet' rokon érzése mellett, mi hamar uralkodó szükséggé lett az éjszaki Franciaáknál.

A' kis lengyel királyság' felállításával a' tokaji bor' izlése látszatott ismét elsőséget nyerni, azt a' jó boresztendők 1818, 19, 22 és 23-ban még jobban elősegítették. És valóban a' mi borkereske-

That haben die Verhältnisse für unsern Weinhandel hinsichtlich des Absatzes diese erfreuliche Wendung genommen, daß in Städten, wo man des Lokayers, nach dem Ausmarsche der Franzosen, kaum mehr gedachte, 1823—30er $\frac{3}{4}$ Hegyallyaer gegen $\frac{1}{4}$ französische Weine verbraucht wurden.

Der Lokayer Weinhandel lebte also wieder auf; denn Tausende von Fässern wurden über die Gränze geführt und drei, vier Jahre genügt, um die reiche Ernte eines einzigen guten aufzuräumen. Aber diesem Leben fehlte die Seele des Handels, ein reichlicher Gewinn; denn durch den unmittelbaren Einkauf der Weine durch Fremde in der Hegyallya entgingen dem Lande die Summen, die ehemals durch den innern Handel, durch die Betriebsamkeit des ungarischen Weinhändlers, durch den sogenannten Vorkauf demselben zu Gute kamen und den allgemeinen Wohlstand erhöhten.

Wenn z. B. 1823 ein Ausländer in oder nach der Pese 100 Fässer ordinäre Weine à 2 Ducaten erhandelte, frage ich, wie viel hat der Erzeuger dabei und wie viel das Land durch ihn gewonnen? Nehmen wir an, der Kostenpreis eines Fasses betrüge 1 Ducaten, so erweist sich für den Producenten und Verkäufer in einer Person der Gewinn von 100 Ducaten bei 100 Fässern, die natürlich dem Lande zu Gute kamen. Hätte nun aber ein inländischer Weinhändler von Zips oder Sáros jene 100 Fässer à 2 Ducaten vom Erzeuger erkaufte, nach seinem Wohnorte gebracht und, wie ehemals, an einen Fremden, sey es schon in loco oder auf Bestellung, mit Aufschlag von 1 Ducaten beim Fasse für seine Mühe veräußert: so würde das Land durch den Zwischenhandel, durch die

désünk' környülményei az elkelésre nézve olly örvendétesen változtak meg, hogy a' Francziák ki-menetelök után némelly városokban, a' hol mára' tokaji alig volt emlékezetben, háromszor annyi hegyaljai bor fogyasztatott el, mint francia bor.

A' tokaji borkereskedés tehát felelevenedett; mert ezer, még ezer hordó vitetett ki, és három négy esztendő elég volt a' leggazdagabb szüret' elkelésére is; hanem ezen elevenséghez hibázott a' kereskedés' lelke, a' gazdag nyereség; mert az idegeneknek a' hegyalján való közvetetlen vásárlásuk által, az országra való nézve elvesztek azon summák, mellyek az előtt a' belkereskedés és a' magyar borkereskedő' igyekezete által, az ugy nevezett elővásárlás által javára váltak, és a' közönséges tehetőséget felemelték.

Ha p. o. 1823-dikban egy külföldi a' szüretkor 100 hordó közönséges bort 2 aranyjával megvett volna, kérdem, mennyit nyert volna mellette a' termesztő, és ez által mennyit az ország? tegyük fel, hogy a' termesztés hordónkint 1 aranyba kerülne, tehát a' termesztő és eladó ugyan azon egy személybe 100 hordó mellett 100 aranyat nyerne, mellyek természetesen az ország' javára válnak. De, ha ezen 100 hordó bort, valami hazai, szepesi, vagy sárosi borkereskedő a' termesztőtől 2 aranyjával megvette, és lakhelyére hozatta volna, 's azután vagy helyben, vagy pedig előre tett intézésre fáradsága jutalmául 1 arany haszonnal valami idegennek eladta volna, ugy az ország, ezen közke-

Vermittelung des inländischen Weinhändlers 200 Ducaten gewonnen haben, ohne daß der Producent durch den nicht unmittelbaren Verkauf an den Fremden auch nur im geringsten bekürzt worden wäre. Dem Weinbauer ist es gleichviel, ob er seine Waare an einheimische oder fremde Käufer absetzt, wenn er nur den currenten Preis dafür erhält; Millionen verliert aber das Land, wenn die Vermittelung durch einheimische Betriebsamkeit unterbleibt.

Wenn der Weinbau und Weinhandel bloß für die Bewohner der Hegyallya einen Erwerbzweig abgeben soll, werden wir außer der Hegyallya Wohnenden bemüßiget seyn, unsere Weingärten um jeden Preis loszuschlagen und uns um den Weinbau und Weinhandel nicht mehr zu bekümmern, als um jenen der Erdäpfel im rauhen Karpathengebirge. Die Allgemeinheit des Interesse wird hiedurch beschränkt. Der Weinbauer, durch die Vernichtung des Binnenhandels bloß auf den fremden Käufer hingewiesen, wird beim zufälligen Ausbleiben desselben mit seinen Vorräthen in Verlegenheit gerathen, und zwei, drei Jahre können genügen, um die mit üppigen Neben prangenden Hügel der Hegyallya zu Weizen- und Kartoffelfeldern, die ihrem Pfleger eine sichere Nahrung gewähren, umzustalten. Soll aber der Weinbau und der Weinhandel als eine Quelle des Nationalreichtthums betrachtet werden und es in der That auch seyn, dürfen wir uns nicht an gewisse kleinliche Rücksichten binden, sondern Alles aufbieten, was zu seiner Belebung, Erhaltung und Ausdehnung beitragen kann. Da nun der Zwischen- oder Binnenhandel, durch inländische Weinhändler betrieben, am wesentlichsten den Nationalwohlstand erhöht, wie aus dem angeführten

reskedés, és a' belkereskedő' közbenjárása által 200 aranyat nyert volna a' nélkül, hogy a' természető, az idegennek való közvetett eladása által legkissebb rövidséget szenvedett volna. A' bortermesztőnek mind egy, akár külső, akár pedig belső vevőnek adja el borait, csak, ha folyó árrát megkaphatja; de az ország milliomokat vesz el, ha a' helyő igyekezetnek közbenjárása elmarad.

Ha a' bortermesztés, csak a' hegyalján lakóknak lenne keresetmódjok, akkor mi, nem a' hegyalján lakók kénytelenek lennénk szőlőkerteinket, akárminő áron elfecsérelni, és a' borkereskedéssel éppen olly keveset gondolni, mint a' hideg karpatus vidéki, kolompér kereskedéssel. A' közérdek ez által megszoríttatnék. A' bortermesztő, a' belkereskedés megsemmisítése által egyedül a' külföldi vevőre szorulván, ennek megtörténhető kimaradása esetében zavarodásba esnék, és két, három esztendő elég volna arra, hogy a' buja szőlővel díszeskedő hegyaljai dombok, búza és kolompér földekké, mellyek, művelőjöknek bizonyos táplálást adhatnának, átváltoztattatnának. Azonban, hogy a' bortermesztés és borkereskedés ne csak tekintethessék, mint kútfeje a' nemzeti gazdagságnak, hanem az valóban legyen is; holmi csekély tekintetekhez ne ragaszkodjunk, hanem mindent elkövesünk a' mi felelevenítésére, fentartására és kiterjedésére szolgálhatna. Minthogy pedig, a' hazai borkereskedő által űzött köz, vagy is belkereskedés a' nemzeti tehetőséget felemelné, mint a' fentebbi példa mutatja, tehát az egész figyelmünket

Beispiele erhellet; so sollte auch unsere ganze Aufmerksamkeit dahin gerichtet seyn, diesen zu beleben, wozu aber die Freiheit der Fremdlinge, in der Hedyallya zur Lesezeit selbst Weine bereiten zu dürfen, kein passendes Mittel abgibt.

Das System des unbedingt freien Handels, auf welches das löbliche Zempliner Comitatz gestützt, vor mehreren Jahren, Kraft eines Beschlusses, die Manipulation in der Weinlese den Fremden gestattete und sie durch öffentliche Blätter hiezu sogar einlud, ist, in diesem Sinne genommen, kein belebendes, sondern ein den Nationalwohlstand wahrhaft vernichtendes Mittel.

Zwischen dem Handel, der die Manipulation in der Lese zur Folge hat, und dem Handel mit fertigen Weinen, ist ein großer Unterschied.

Ersterer betrifft das rohe Material, aus dem das zu Markt zu bringende Kunstproduct geschaffen wird; der Andere die fertige Waare. Biethen wir statt dieser das rohe Material dem Fremden zum Verkaufe an; so gehet uns beim Weine, wenn auch nicht der Arbeitslohn, doch der Nutzen, den wir für unsere Mühe zu nehmen berechtigt sind, gänzlich verloren. Und dieser ist es ja gerade, der unsern Wohlstand erhöhen soll!

Was würden uns die Franzosen sagen, wenn wir zur Zeit der Lese in die Champagne kommen und dort in eigener Person den Perlwein bereiten wollten? Gewiß würden sie uns sehr höflich zurückweisen und der promptesten Bedienung versichern, sobald der Champagner durch sie selbst verfertigt zur Ausfuhr geeignet seyn wird; verständig genug würden sie uns das rohe Material nicht

arra fordítsuk, hogy ezt megelevenítsük, a' mire nem a' legalkalmasabb mód, az idegeneknek engedett szüretkori borcsinálhatás.

A' szabad kereskedési systéma, melyre támaszkodva Tettes. Ns. Zemplén Vármegye néhány esztendő előtt egy elhatározás által a' külföldieknek a' szüretkori borcsinálást megengedte, sőt a' hirlapok által meg is hívta; ezen értelemben, nem elevenítő, hanem inkább, a' nemzeti tehetőséget megsemmisítő mód.

Azon kereskedés között, mellynek a' szüretkori borkészítés a' következése, és a' már kész borokkal való kereskedés között nagy a' különbség.

Az első a' nyers anyagot, a' mellyből a' vásárra készitendő mű készül; a' másik a' kész portékát érdekli. Hogy, ha mi a' kész bor helyett, a' durva anyagot áruljuk az idegeneknek, úgy, ha nem a' munka bére is, de azon haszon, a' mellyet, ön fáradozásunk jutalmául vehetnénk, egészen elveszne; és épen ez az, a' minek tehetőségünket fel kellene emelni.

Mit mondanának nekünk a' Francziák, hogy, ha mi szüretkor Champagnéba mennénk, és ott ön személyünkben a' gyöngy bort készitenénk? Minden bizonnyal igen tisztelkedve visszautasitanának bennünket, azon ígérettel, hogy azonnal fognak szolgálni, mihelyt ő általok a' champagnai elkészitetnék, és kifuvározásra alkalmas leendene:

hergeben, bevor ihnen dessen Verarbeitung den möglichst höchsten Nutzen gesichert hat.

Nehmen wir an, die durch jene den Fremden eingeräumte Freiheit vergrößerte Concurrnz, in der Lese, steigere den ordinären Most auf 20 fl. C. M., und eine Butte Trockenbeeren auf 6 fl. C. M.; so würde ein Faß 5buttigen Ausbruches mit Unkosten höchstens den Preis von 55 fl. C. M. erreichen, was, im Verhältniß gegen die 1823 bestehenden Preise, immer ein schöner Gewinn wäre; nur müssen wir nicht glauben, daß ein höherer nicht zu erschwingen sey oder den Absatz beschränken werde, denn der wohlfeile Einkauf in der Hegyallya hat weder auf die Preise im Auslande, noch auf den Absatz einen Einfluß. Der fremde und insbesondere der polnische Consument befriedigt sein Vergnügen nicht billiger, wenn wir unsere Weine auch gratis an den fremden Weinändler hingeben; und den ganzen Unterschied der Wohlfeilheit oder der Theuerung in Ungarn beim Einkaufe empfindet nur Letzterer (wie ich weiter unten zu zeigen Gelegenheit haben werde), da er im ersten Falle mehr, im zweiten weniger gewinnt.

Doch gesetzt, daß wir es für den Augenblick vortheilbringend finden, uns auf den Verkauf des rohen Erzeugnisses zu beschränken, daß wir die Bequemlichkeit genießen, unsere Moste und Trockenbeeren so zu sagen schlafend unter eigenem Dache, ohne Einfluß der inländischen Weinändler, an Polen, Preußen und Russen für lohnende Preise abzusetzen, so sind diese Vortheile höchst unsicher; denn sobald diese Polen, Preußen und

arra elég eszök vagyon, hogy a' durva agyagot ide ne adják, mind addig, míg készítésöknek lehető legnagyobb hasznáról bizonyosak nem leendenek.

Tegyük fel, hogy az idegeneknek adatott szabadság által a' szüretkor megnagyobbodott vevők' száma, a' közönséges mustnak árrát 20 frt. és az aszúszőlőnek puttonját 6 ezüst frtra emelné fel, tehát egy hordó 5 puttonos aszúbor árra a' költségekkel együtt legfeljebb 55 ezüst frtra menne fel, a' mi az 1823-ki árrához képest, még mindig szép haszon lenne, csak hogy nem kell hinnünk, hogy még magossabbra nem vihetnénk, a' nélkül, hogy az által az elkeléstől megcsökkenne; mert a' hegyalján való ótsó vevésnek sem a' külföldi árra, sem pedig az elkelésre befolyása nincsen. Az idegen, és nevezetesen a' lengyel elköltő, az ő gyönyörködtetésének ócsóbban nem fog eleget tenni, ha mindjárt mi borainkat az idegen kereskedőnek hijába adnánk is oda, és a' magyarországi ócsóság, vagy drágaságnak különbségét csak ez érzené meg, mint-hogy (mint alább lesz alkalmatosságom megmutatni) az első esetben többet, a' másokban kevesebbet nyerne.

Hanem tegyük fel, hogy most hasznosnak találjuk a' durva természetménynek eladására szorítani magunkat, és azon kényelemmel élhetni, hogy mustunkat és aszúszőlőnket, úgy szólván, aluva, a' honi borkereskedő közbenjárása nélkül a' Lengyeleknek, Poroszoknak és Oroszoknak jutalmazó árron adhatjuk el; ezen haszon bizonytalan; mert mihelyt ezen Lengyelek, Poroszok és Oroszok, akárminémü

Russen, durch welche immer Umstände gehindert, ausbleiben, dann erfolgt, was uns jetzt bevorsteht: wir werden erzeugen, ohne absetzen zu können. Dem inländischen Weinändler, der durch die dem Fremden eingeräumte Freiheit des unmittelbaren Ankaufes an der Quelle nothwendig verarmen mußte, wird es nicht möglich seyn, wie ehemals, weite Absatzwege aufzusuchen. Der Erzeuger selbst, wohl reich an Weinen, aber arm an Baarschaft, ohne Handelskenntnisse, ist hierzu kaum fähig und überdies an die Scholle gebunden. Die fehlerhafte Behandlung der Weine wird sie, bei längerer Crockung der Geschäfte, zu Essig umbilden, und schon zwei bis drei solcher geschäftslosen Jahre können die Hegyallya auf den äußersten Punkt der Noth und des Elends bringen; zu spät wird es dann seyn, einzusehen, daß der Flor des Weinbaues und des Weinhandels sich auf die Betriebsamkeit der inländischen Weinändler stützen müsse, wenn jener sich erhalten und dieser dauerhaft und nützend werden soll.

Bei dem gegenwärtigen Zustande des Handels ist die Hegyallya nicht als eine Quelle des ungarischen Nationalreichthums zu betrachten, sondern als eine Pflanzung der Fremden, deren Sclaven wir sind; und die Engländer mit ihrem großen Besizthum in West- und Ostindien sind nicht so gut daran, als die Polen und Russen mit ihrer kleinen Colonie in Ungarn. Denn während jene jährlich Millionen opfern müssen, nur um sich im passiven Eigenthumsrechte zu erhalten, spenden diese, bei bedeutenderer Ausbeute, nicht einen Heller; in mißlichen Weinjahren bleiben sie hübsch entfernt und überlassen dem armen Weinbauer den erlittenen Scha-

környülmények által akadályoztatva elmaradnának, ekkor következni fog, a' mitől most lehet félni: hogy természeti fogunk a' nélkül, hogy eladhatnánk. A' honi kereskedőnek, ki, az idegeneknek a' kútfőnél való vevésre engedett szabadság által elszegényedett, lehetetlen lesz új utakat keresni az eladásra, és maga a' borban gazdag, de pénzben szegény, 's a' kereskedésben járatlan természetű arra alig alkalmas; azonfelül a' szőlőmiveléshez vagyon kötve. A' hibás borral való bánás a' kereskedésnek hosszabb megakadása mellett, a' bort eczetté fogja változtatni, és már két, három eladás nélkül való esztendő is a' hegyalját a' legnagyobb inségbe ejtheti; késő lesz azután átlátni, hogy a' bortermesztés' és a' borkereskedés' virágzása a' bel borkereskedőre 's ügyességére kéntelen támaszkodni, hogy az felálhasson, ez pedig tartós és hasznos lehessen.

A' kereskedés' mostani állapotja mellett, a' hegyalját nem lehet úgy tekinteni, mint a' nemzeti gazdagságnak kútfőjét, hanem inkább, mint az idegenek ültetményét, a' kiknek rabszolgái mi vagyunk: és az Angolok nem olly szerencsések, a' keleti és nyugoti Indiák' birodalmával, mint a' Lengyelek és Oroszok az ő kis gyarmatjokkal Magyarországnak. Mert a' midőn amazok milliomokat költenek, hogy csak a' szenvedőleges birtokba megtartsák magokat; ezek egy fillért sem költenek, és még is nagyobb hasznok vagyon. A' ros szestendőkben szépen távol maradnak, és a' szegény

den. Kommt ein gutes weinreiches Jahr, welches für mehrere schlechte entschädigen sollte; so bringen sie das der Erde mit blutigem Schweiß abgenommene Product um ein Spottgeld, was kaum den einjährigen Arbeitslohn deckt, an sich, und ziehen daheim, sich bei tausendfältigem Segen über die ungarische Einfalt lustig zu machen.

Es wäre sehr gefehlt, dies als einen die Ausländer treffenden Vorwurf zu deuten. Nein! Nicht sie, die von einem ihnen eingeräumten Rechte Gebrauch zu machen verständig genug sind, trifft dieser Vorwurf; sondern uns selbst, die wir, aus schiefer Beurtheilung unserer Interessen, ihnen jenes Recht aufgedrungen, — uns, die wir nicht begreifen können, daß der innere, der Binnenhandel, die Grundlage des auswärtigen Handels bilden müsse, wenn dieser mit dem möglichst höchsten Vortheil betrieben werden soll.

Unter den verschiedenen Meinungen, die über die Ursachen des Verfalls unseres Weinhandels geäußert werden, stehen die hohen Zölle des Auslandes oben an. Diesen schreibt man die wenig lohnenden Preise, diesen die Beschränkung des Absatzes zu. Und wenn eines Theils, unter gewissen Umständen, die ich nicht berühren darf, ein zollfreier Handel allerdings unsern Wohlstand sehr erhöhen würde; so üben andern Theils die hohen Zölle des Auslandes in gegenwärtiger politischen Stellung, die wir einnehmen, noch keinen so wesentlich nachtheiligen Einfluß auf unsern Weinhandel aus, wie man vermuthet.

Es scheint zwar der Theorie nach sehr richtig zu seyn, daß höhere Zölle den Absatz erschweren, niedere

bortermesztőt kárában hagyják; jön egy gazdag bor-
esztendő, mellynek több szegény esztendőt kellene
helyre pótolni, akkor a' véres veréjtékkel nyert
termesztményt csekély áron, melly egy esztendei
munka bérrel sem ér fel, veszik meg, és haza ér-
vén, a' nagy áldás mellett nevetik a' magyar együ-
gyűséget.

Ezt, az idegeneknek szólló szemrehányásra
magyarázni igen nagy hiba lenne, nem őket, ha-
nem bennünket illet ezen szemrehányás, kik ön ér-
dékünk' hibás megítéléséből ezen jógot reájok tol-
tuk; bennünket, kik meg nem foghatjuk, hogy a'
belkereskedésnek kell szolgálni talpkövíül a' külke-
reskedésre, hogy az, a' lehető legnagyobb haszon-
nal üzettethessék.

A' különbféle vélekedések között, mellyek,
a' borkereskedés csökkenése' okai eránt nyilatkoz-
tattak ki, a' nagy külső adók állanak legfentebb;
ezeknek tulajdonittatnak a' keveset jutalmazó árak,
ezeknek az eladás' megkissebbedése. És noha egy
részt bizonyos környülállások mellett, mellyeket
én, itt nem érinthetek, az adó nélküli kereskedés
tehetségünket felemelhetné is, úgy más részről, a'
külföldi nagy adók a' mi mostani politikai állásunk-
ban még nem olly igen ártalmas befolyással vagy-
nak a' mi borkereskedésünkre, a' mint gondolják.

A' Theoria szerint valóságos igazságnak lát-
szik az, hogy a' magasabb adó az eladást nehezí-

denselben erweitern müssen; allein beim Weinhandel in Polen hat mich die Praxis eines Andern belehrt. Der polnische Weinhändler stellt nämlich den Preis seiner Weine nicht nach dem Verhältnisse zum Einkaufspreis mit Zuschlag der Spesen: der Gehalt des Weines, das Aroma und der Geschmack des Publicums dienen ihm allein zum Maßstabe; daher trifft es sich oft, daß ein 1- oder 2buttiger Mäszlås, hier für 6 oder 8 Ducaten erkaufte, zu 1 Thaler die Boutheille verkauft wird; während der süßere, aber weniger Aroma entwickelnde oder dem Gaumen des Trinkers nicht zusagende 3buttige auch nicht um höheres Geld abgeht.

Ein anderer Beweis für den mindern Einfluß der hohen Zölle auf unsern Weinhandel ist dieser: daß man vor dem 1. Januar 1823, mit welchem Tage der hohe Zoll von 4 fl. Polnisch pr. Garnec auf alle Arten Weine gelegt wurde, in Polen eben so gut 4 fl., 6 fl., 12 fl., 18 fl., 36 fl. *ic.* für die Boutheille Hegyallyaer Weine zahlte, wie heut zu Tage; und der ganze Unterschied liegt nur hierin, daß der polnische Weinhändler damals um einige Ducaten beim Fasse mehr gewann, als gegenwärtig. Der Consument hat durch die Zölle weder verloren, noch gewonnen; denn bei dem reichen Gewinn des Detailleurs verschmerzt dieser leicht die 5 Ducaten, um welche ihn der Zoll gebracht, ohne zu einem Aufschlage auf den gewöhnlichen Preis genöthiget zu seyn und hiedurch einen Abbruch am Absatze befürchten zu müssen. Eben so wenig haben auch wir eine Beschränkung der Ausfuhr zu befürchten, wenn wir unsern 3buttigen Mäszlås von 8 Ducaten auf 14 Ducaten steigern könnten; der Pole wird doch immer die Boutheille

teni, a' kisebb pedig jobban kiterjeszteni kénytelen; azonban, én a' Lengyelországban űzött borkereskedés mellett ellenkezőt tapasztaltam; tudni illik: a' lengyel borkereskedő, borainak árrát, nem a' vételhez és költséghez irányozza, csak a' borbelértéke, illatja, és a' közönség izlése szolgálnak nékie szabályul; azért sokszor megtörténik, hogy egy hordó 1 vagy 2 puttonos mászás 6—8 aranyon vásároltatik meg, és boutelliája egy talléron adatik el; a' midőn a' kevesebbet illatos és az ivó izlésének kevesebbet megfelelő 3 puttonos sem kél el feljebb.

A' nagy adók csekély befolyásának másik példája ez: hogy 1823-dik esztendő Januárius első napja előtt, midőn ama magas adó (4 lengyel forint garneékenként) Lengyelországban mindenféle borokra vettetett, a' Lengyelek egy boutellia hegyaljai bort szintűgy 4, 6, 8, 12, 18, 36 frttal, 's a' t. fizették, mint ma; tehát az egész különbség csak abban áll, hogy a' lengyel kereskedő akkoriban minden hordón egynehány arannyal többet nyert, mint most; az elköltő a' nagyobb adók által sem nem nyert, sem nem vesztett semmit; a' kicsinyben mérőnek gazdag nyeresége pedig könnyen elveszthet a' Harminczadó által 5 aranyat, a' nélkül, hogy ezt is kénytelen lenne a' szokott árr megszábása mellett számbavenni, 's az eladás csökkenésétől félni. Éppen annyi keveset kell nekünk is félnünk, hogy a' bor kivitele megcsökkenne, ha mi a' 3 puttonos mászásinkat 8 aranyról 14-re emelénk fel, a' Lengyel mindig legalább 1 tallérral

wenigstens mit einem Thaler zu Hause bezahlen, und den Unterschied wird nur der polnische Weinhändler empfinden, der, statt 30 Ducaten Gewinn zu nehmen, sich mit 24 Ducaten begnügen müßte, die doch wahrlich die Mühe noch reichlich lohnen.

Vor dem Eintritte der hohen Zölle haben sich viele speculationsgierige Fuhrleute, Juden, Marqueurs, wohl auch Gutsbesitzer gefunden, die mit größern oder kleinern Ladungen Tokayer-Weines in Polen und Preußen ihr Heil versuchten. Allein wer die Waare dem Fremden vor die Thüre führet, kann dem Käufer die Preise nicht füglich vorschreiben, sondern muß sich das gefallen lassen, was dem Käufer zu geben beliebt; besonders wenn Unkosten und Noth die treuesten Gefährten solcher Unternehmungen zum Verkaufe drängen. So geschah es denn sehr oft, daß der goldene Berge träumende Speculant dem die Verlegenheit des Verkäufers sich zu Nuzze machenden Polen und Preußen kaum solchen Preis abnöthigen konnte, der hinreichend gewesen wäre, um Zoll- und Transport-Spesen damit decken zu können; und so wurde der Wein, der dem Speculanten und dem Lande Nutzen bringen sollte, ausgeführt, ohne auch nur die Kosten des Weinbaues ersetzt zu haben. Solche Fälle waren nichts weniger als selten; ja! — diese Art zu handeln nahm dermaßen überhand, daß die Fremden es vorgezogen haben, zu Hause zu bleiben und dort nach Willkür den Wein zu kaufen, als Ungarn zu besuchen oder sich durch Correspondenz den Bedarf zu verschaffen.

Durch die Feststellung der hohen Zölle ist dieser Ausfuhr auf gut Glück, wobei die Weine gratis aus

fogja fizetni boutelliáját, és a' különbséget csak a' lengyel borkereskedő fogja érezni, a' ki 30 arany nyereség helyett, 24-gyel megelégedni kéntelen lenne, melly ár még mindig gazdagon jutalmazná fáradságukat.

A' nagy adók előtt sok nyerekedni kívánó szerkes, Zsidó, Marqueur, sőt birtokos urak is találkoztak, kik már nagyobb, már kisebb teher tokaji borral Lengyel és Poroszországban keresték szerencsájukat. Hanem, ki a' portékáját a' vevő' ajtaja eleibe viszi, az maga illőleg nem szabhat neki árt, hanem meg kell elégednie azzal, mit a' vevőnek fog tetszeni adni, kivált, ha a' költségek és a' szükség, mint az efféle próbatételek' bizonyos követőji, birtokossát az eladásra szorítják. Így megtörténik sokszor, hogy az aranyhegyekkel álmódzó speculáns, a' zavarodását és szükségét használó Lengyelek - vagy Poroszoktól alig csikarhat ki olly árt, mellyel az adót és úti költségeket kipótolhatná. Így vitetett ki a' bor, mellynek a' speculánsnak, valamint a' hazának is hasznot kellett volna hajtani, a' nélkül, hogy csak a' természetési költségeket behozta volna. Efféle esetek épen nem ritkák voltak, sőt! az efféle kereskedés elannyira divatba jött, hogy az idegenek jobbnak találták oda haza maradni, és a' bort ott kényekre vásárolni, mintsem Magyarországra utazni, vagy pedig, a' szükséges boroikat levelezés által megszerezni.

A' nagy adó' meghatározatása által ezen kisértő kifuvározások, mellyek által a' bor ingyen

dem Lande gingen, zufällig gesteuert worden; denn der Fuhrmann, Marqueur u. dgl. müßte schon Capitalist seyn, um die hohen Kosten bestreiten und den unsichern Gewinn weiter verfolgen zu können.

Wenn die hohen Zölle des Auslandes in Wahrheit das größte Hinderniß für den Flor unseres Weinhandels abgeben würden, dann wäre es um den Weinbau, den Handel und die Hoffnung, ihn zu heben, geschehen. Denn, was vermögen wir in gegenwärtiger politischer Lage dagegen zu wirken? Handelstractate zu schließen. Stehet uns die Befugniß zu, dies zu thun? Wird Oesterreich seine Fabricate fremder Concurrnz in Ungarn Preis geben? Oder können Handelstractate auch ohne Reciprocität Statt finden? Ich denke nicht! Und es ist daher ein großes Glück, daß die hohen Zölle, die wir nicht zu verringern vermögen, auf unseren Weinhandel keinen wesentlichen Einfluß haben, wie weiter oben gezeigt wurde. Nur dann könnten sie sehr nachtheilig wirken, wenn in Polen, Rußland, Preußen, Baiern, Würtemberg, England u. anderer Länder Weine durch mindere Zölle vor dem Tokayer begünstiget würden, was aber durchaus nicht der Fall ist; denn in Baiern und Würtemberg, Preußen und Polen unterliegen alle Weine einem gleichen Zolle; ja in Rußland und England werden ungarische Weine mit fast zur Hälfte vermindertem Zolle belegt, als jene anderer Länder.

Schwer lastet auf unserm Weinhandel der Mißcredit, den sich der Tokayer durch seine Geneigtheit zum Verderben — wie man allgemein glaubt — zugezogen hat. Der Ausländer fürchtet einen Artikel anzuschaffen,

ment ki az országból, megszűntek, mert a' fuvarosnak, Marqueurnak, capitalistának kellene lennie, hogy a' harminczadi és fuvarozási költségeket, a' bizonytalan nyereség miatt fizethesse.

Ha a' külső nagy adók a' magyar borkereskedés' virágzásának valóban a' legnagyobb hátráltatásuk lennének, ugy vége lenne a' bortermesztésnek, oda lenne minden reményünk azt felemelhetni. Mert mit tehetünk mi ellenők a' mostani politikai állásban? kereskedési egyességeket kötni — hatalmunkban áll az? Vallyon Austria gyárműveit az idegenek' concurrentiájának ki fogja é tenni? vagy kereskedési egygyezések megálhatnak é viszonzás nélkül? Én azt gondolom, hogy nem! És azért igen nagy szerencsénk, hogy az általunk le nem szállitatható magas adónak borkereskedésünkre semmi lét-alapos befolyása nincsen, a' mint fentebb megmutattattott. Csak úgy lennének igen ártalmasok, ha Lengyel, Porosz, Orosz, Bajor, Vürtemberg, Angol 's a' t. országokba más országgi boroknak, a' tokaji bor ellen kissebb adókkal kedveztetnék; a' mi egyáltalában nem ugy vagy; mert Bajor, Porosz és Lengyelországban minden nemű bor egy adó alatt vagy, Orosz- és Angolországban pedig a' magyar boroktól, más országokéhoz képest majd felével kissebb adót fizetnek.

Igen terhesen nyomja a' borkereskedést azon orosz hitel, mellyben a' tokaji bor, mint közönségesen tartatik, a' megromlásra való hajlandósága miatt esett. A' külföldi, fél olyan portékát meg-

der so schwierig zu behandeln und zu erhalten ist; den er, wenn er es auch wagt, ihn kommen zu lassen, erst nach Monaten beim gefestigten Lager zu beurtheilen vermag. — Sind doch unsere ungarischen vollkommenen Kellermeister derselben Meinung! Was mich betrifft, so habe ich die vollkommenste Ueberzeugung, daß der Tokayer keineswegs ein zum Verderben leicht geneigter Wein ist, sobald wir ihn nach den Regeln der gesunden Vernunft bereitet und behandelt haben. Aber diese Regeln sind bis jetzt das Eigenthum einzelner Beobachter, deren keiner seine Menschlichkeit verläugnen und die mitunter kostspieligen Erfahrungen dem Gemeinwohle Preis geben will, ohne materiellen Nutzen davon selbst geerntet zu haben. Bei dem in Ungarn herrschenden, jede Gemein-Intelligenz unterdrückenden Kostengeiste, neben dem Mangel an Aufmunterung, durch würdige Belohnung des bürgerlichen Verdienstes um das allgemeine Wohl, dürften noch Jahrzehende dahinschwinden und für Millionen am Werthe Weine verderben, ehe wir uns einer ausführlichen, der Natur des Weines und dem Clima angemessenen Anleitung zur Bereitung und Erhaltung des Tokayers erfreuen werden. Dann erst, wenn wir letztern besitzen, wenn wir den alten Schlendrian ausgezogen, den Wein auf eine vernünftigere, seiner Natur angemessenere Art bereitet, und vor dem Verderben — gleichsam wie ein Kind durch Impfung gegen die Pocken — gesichert haben; dann erst werden wir auf seinen Credit, seinen Ruhm und den Welthandel Ansprüche machen können.

Der Mangel an Unternehmungsgeist hat auch nicht

szerezni, a' mellyel olly nehéz bánni, és a' mellyet olly nehéz eltartani, mellyet, hogy ha bátorkodna is hozatni, csak hónapok mulva, minekutánna már a' seprője leszállana, itélhetne meg. — Még a' mi tökéletes magyar pincze-mestereink is így vélekednek! A' mi engemet illet, én tökéletesen meg vagyok arról győződve, hogy a' tokaji bor, a' megromlásra, nem igen könnyen hajlandó, hogy ha a' józan ész szabályai szerint fogjuk készíteni, és véle bánni. De ezen szabályok eddig csak egyes vizsgálódók' sajátja, a' kik közül egy sem fogja akarni emberiségét eltitkolni, és sokszor költséges tapasztalásait a' közjónak áldozni, a' nélkül, hogy maga is valódi hasznát ne szedje. A' Magyarországnban uralkodó 's minden közegyetértést elnyomó korszellem, és a' közjó eránt polgári érdemnek illő megjutalmazásával való felsekítették' hijja mellett, még évtizedek is elmulhatnak, 's milliomokat érő bofok megromolhatnak, míg a' tokaji bor készítésére és eltartására valami környülállásos, a' bortermészetéhez és éghajlatunkhoz szabott oktatás fog bennünket örvendeztetni. Hogy ha ezek' birtokába leszünk, hogy ha agg szokásainkból kivetkezőnk, a' bort okosabb 's természetének megfelelő módon készítendjük, és az elromlás ellen, valamint a' gyermeket himlő oltás által, menteni fogjuk; csak akkor fogunk a' tokaji bor' hitelére, hírére és világszerte való kereskedésre számot tarthatni.

A' merényes szellem' (Unternehmungsggeist) hijá-

wenig zur Beschleunigung der traurigen Lage beigetragen, in der sich der Tokayer-Weinhandel heute befindet.

Ich bin weit entfernt behaupten zu wollen, daß uns die gütige Natur denselben vorenthalten. O! nein, sie spendete uns den Keim hinzu, nicht sparsamer, als den Engländern und Franzosen; aber seine Ausbildung wurde vernachlässiget. Die Nähe Polens, die Bequemlichkeit, unsere Weine unter eigenem Dache verkaufen zu können, haben uns sorglos gemacht. Wir dachten nie daran, daß es anders werden, daß dieser Weg des Absatzes auf längere Zeit gesperrt werden könne, und unterließen es andern, mehrere zu eröffnen. Es stehet jedoch zu erwarten, daß sich das Sprüchwort: »Die Noth macht erfindertisch,« auch an uns bewähren, daß mithin unsere Anlagen sich zu erhabenen Unternehmungen entfalten, das Versäumte durch Anwendung vervielfältigter Kräfte erreicht und für den Tokayer-Weinhandel ein ausgedehnteres Feld eröffnet wird.

Irrig wäre es, jene auf augenblicklichen Gewinn abzielende Speculationen, deren so viele im Gebiete des Weinhandels, und wie schon gezeigt, zum größten Nachtheile des Landes unternommen worden — als Beweise für das volle Leben des Unternehmungsgeistes aufstellen zu wollen. Das hieße den Saamen für die Frucht halten. Unternehmungsgeist, wie ich ihn meine, ist die Ausdauer, durch die Hoffnung einer lohnenden Zukunft genährter Thätigkeit bei einem schwer zu erringenden Ziele. Diese Gabe baut Lunnele, sie colonisirt Algier, sie allein ist auch nur fähig, den Tokayer in den Welt-

nya is siettette mostani szomoru állapotját a' borkereskedésnek.

Távol légyen tőlem, azt akarni állítani, hogy a' jóltévő természet ezen szellemet tőlünk megtagadta volna, o! nem. — Ő nem fősvényebben ajánlékozott meg bennünket, ezen szellem csirájával, mint az Angolokat, vagy Francziákat, hanem csak a' kimivelése hagyatott el. Lengyelország' közelléte és azon kényelem, hogy borainkat ön fedelünk alatt eladhatjuk, gondatlanokká tett bennünket. Mi nem figyelmeztünk arra, hogy ez meg fog változhatni, hogy ezen eladásra való út hosszabb időre is megszűnhetne, és elmulasztottunk más többeket felnyitni. Azonban lehet várni, hogy azon közmondás: „a' szükség találóssá teszi az embert“ rajtunk is be fog teljesedni, és, hogy a' mi hajlandóságaink is felséges merényletekre ki fognak fejlődni, az elmulasztottat sokszoros erővel el fogjuk érni, és a' tokaji borkereskedésnek mezeje ki fog tágulni.

Amaz egy szempillantatnyi nyereségre célzó speculatiókat, mellyek a' borkereskedés' körébe olly sokszor, és a' mint fentebb megmutattatott, az ország' olly nagy kárára próbáltattak, mint a' merényes szellem élénkségének bizonyosságát előhozni akarni, hiba lenne; mert ugy a' mag, gyümölcsnek tartatnék. Merényes szellem, a' mint én értem, valami nehezen elérhető célra törekedő, 's a' jutalmazó jövedőnek reménye által táplált munkásságnak kiállása. Ezen adomány épít Tuneleket, ez gyarmatozza Algirt, és csak ez hozhatja a' to-

Handel zu bringen. Eine in der That nicht geringe Aufgabe; und für einzelne, wenn sie selbst sogenannte Kraftgenie's wären, nicht zu lösen; aber mehrere unternehmende Köpfe durch das Band der Vaterlandsliebe vereinigt, können Wunder wirken, wenn nur sonst ihr Unternehmungsgeist und ihr Wille stark ist.

Wenn wir in neuerer Zeit mehr über zu niedere Preise, als über Mangel an Absatz zu Klagen hatten, stehet uns in der Zukunft ein völliger Stillstand im Handel bevor. Denn Polen, der Hauptableiter unseres Ueberflusses, durch Krieg und Auswanderungen des wohlhabendsten Theils der Nation verlustig, kann uns nunmehr nur wenig abnehmen, und wenn es früher durch eine zweckmäßige Einrichtung unseres Handels leichter gewesen wäre, lohnendere Preise zu erringen, kann es jetzt nur der mühsamsten Anstrengung gelingen, neue Absatzquellen für den reichen Segen der Hegyallya zu eröffnen.

Die mannigfaltigen Anordnungen, Vorschläge, Pläne und Besprechungen zeigen allgemein von der Nothwendigkeit einer Stütze für den Weinhandel; aber wenn ich nicht irre, scheint man mehr nur darauf bedacht zu seyn, der Hegyallya eine augenblickliche Erleichterung, als dem Handel ein bleibendes ausgedehnteres Feld verschaffen zu wollen. So z. B. beabsichtigt das löbl. Zempliner Comitatz einen unbedingt freien Handel in Ober-Ungarns Weingebirgen zu gestatten, d. h. es solle Jedermann, auch Ausländern, erlaubt seyn, Trockenbeeren, wo es ihnen beliebt, einzukaufen und mit denselben allerhand, in welchem immer Gebirge erzeugten, auch die gehaltlosesten Moste anzumachen. Abgesehen davon, daß die

kaji bort is a' világ' kereskedésébe. A' mi valóban, nem csekély feladás, sőt egyes személy, ha mindjárt valami remek elméjü lenne is, ki nem vihetné, hanem több vállalkozó fők a' honszeretés által egyesítve csudát tehetnek, ha csak vállalkozó szellemök és akaratjok erős lesz.

Ha mi az újabb időkben inkább a' csekély ár miatt, mint az elkelés hijánya miatt panaszkodhattunk, jövődre a' kereskedés egész megszűnését várhatjuk. Mert Lengyelország a' mi felesleges természetnyünk fő vevője, háboru és kiköltözködés által a' népe legtehetősb részét elvesztvén, csak keveset fog immár vehetni tőlünk; és noha ezelőtt könnyebb lett volna célirányosabb kereskedési rendelkezések által, a' bornak jutalmazóbb árrát megnyerni, már most csak a' legnagyobb fáradozás által fog lehetni új jutakat felnyitni, a' hegyaljai nagy áldás elkelésére.

A' sokféle rendelkezések, javaslatok, tervek, és öszvebeszélgetések mutatják, hogy a' borke-
reskedésnek istápra vagyon szüksége: hanem, hogy ha nem hibázom, ugy látszik, csak arra ügyelnek, hogy a' hegyaljának, egy csak szempillantatnyi könnyebbséget szerezzenek, nem pedig hogy a' kereskedésnek állandó kiterjedt mezőt nyissanak, ugy p. o. Ts. Ns. Zemplén Vármegye, az egész felső magyarországi szőlőkben általános szabad kereskedést akar engedni: hogy t. i. kinek-kinek szabad legyen, még a' külföldieknek is, a' hol tetszik, aszúszőlőt venni, és azzal akárminő, a' legcsekélyebb mustot is megcsinalni. Nem te-

unbedingte Freiheit den letzten Strahl des Tokayer Ruhmes verdunkeln werde, indem ein den Credit des Vaterlandes nicht achtender Speculant dadurch Gelegenheit gewinnt, einem unvorsichtigen Käufer scheinbare Tokayer für echte zu unterscheiden; kann es mir bei aller Ueberlegung nicht klar werden, wie der Tokayer-Weinhandel nach außen durch jene Maßregel eines löblichen Comitates den Nationalwohlstand fördernd und dauerhaft gemacht werden könnte?

Das löbliche Comitат scheint in Rücksicht auf den Handel die Ansicht des glorreichen Andenkens Kaiser Joseph des II. aufgefaßt zu haben, unter dessen Regierung eine solche unbedingte Freiheit im Tokayer-Gebirge Statt fand, die, wie Herr Schams in Ungarns Weinbau, erstem Bande Seite 56 v. Szirmay's Worte anführend schreibt, — einen solchen Zusammenfluß fremder Kaufleute, Weinhändler und Speculanten zur Folge hatte, daß einer den andern im Kaufpreise überbot. Aber die Gestaltung der Dinge und die Umstände sind gegenwärtig nicht dieselben, wie unter dem großen Joseph. Das heutige arme, verwüstete, entvölkerte Polen ist nicht das Polen von damalen — und nachdem die Einladung der Fremden zur Weinlese schon vor der Revolution ohne Erfolg geblieben, ist sehr zu bezweifeln, daß sie jetzt einen erwünschten herbeiführen könnte; gewiß ist aber, daß wenn die vielfachen Recepte der Verfälschungen — wie Herr Schams behauptet — aus jenen Zeiten stammen, die jetzigen die letzten des Credits unsers Tokayers seyn werden.

Sonderbar ist es, daß man heute zu einem Mittel, das nicht den geringsten Erfolg verspricht, Zuflucht

kintvén, hogy az általános szabadság a' tokaji bor hírének még az utolsó sugárát is el fogja homályosítani; mert az hon' hitelével nem hajtó kereskedő alkalmatosságot fog általa nyerni, hogy a' vigyázatlan vevőnek valódi tokaji helyett, csak színeltet adhasson, még minden megfontolás mellett sem láthatom által, hogy mozdíthatná elő ezen szabálya a' Ts. Vármegyének a' tokaji bor' külkereskedését és a' nemzeti tehetőséget?

Ugy látszik, hogy Ts. Zemplén Vármegye a' dicső emlékezetű II. József' kereskedési tekintetét vette fel, kinek kormánya alatt a' hegyaljai hegyeken efféle általános szabadság létezett; ennek következése volt, a' mint Schams úr „*Ungars Weinbau*“ czímű munkája' 1-ső részének 56-dik lapján, Szirmay' szavait hozván elő, írja, a' külföldi vevők, borkereskedők, speculansok' olly számos öszszefolyása, hogy egyik, a' másika előtt drágábban vett. De a' dolgok állása és a' körülmények most nem azok, mellyek a' dicső József alatt voltak. A' mai szegény, elpusztult, elnépetlenült Lengyelország, nem az akkori, és minekutánna már a' revolutio előtti meghívás is siker nélkül maradt, igen kétséges, hogy most is kívánt foganatja legyen: azonban, annyi bizonyos, hogy ha a' sok receptek a' tokaji bor meghamisítására azon időbül valók, a' mint Schams úr állítja, a' mostaniak, a' tokaji bor hírt végképen megfognak semmisíteni.

Különös az, hogy most egy semmi sikert nem ígérő módhoz folyamodunk, minekutána már egy-

nimmt, nachdem man dasselbe einmal schon bei dem besten verwarf. —

Der Bote von und für Ungern theilt in Nro. 36 einen Plan zu einer Weinhandels-gesellschaft auf Actien mit, der von Herrn Johann von Szirma entworfen, und der am 1. Mai l. J. zu Mád versammelten Deputation eingereicht wurde.

Der sehr geehrte Herr Verfasser wird gefälligst entschuldigen, wenn ich von der durch die Veröffentlichung Jedermann zugestandenen Freiheit, seine Meinung darüber zu äußern, Gebrauch mache und dagegen Folgendes bemerke.

Der Wirkungskreis der Weinhandels-gesellschaft — wie aus dem Plane ersichtlich — soll sich darauf beschränken, dem bei der unbedingt zu gestattenden Freiheit des Handels und Wandels im Weingebirge Ober-Ungarns Gefahr laufenden Ruhme des Tokayers, durch die Errichtung einer bedeutenden Niederlage des besten und edelsten Gewächses in Mád eine Stütze zu geben, und dem fremden Käufer einen Centralpunkt anzuweisen, wo er echte unverfälschte Hegyallyaer Weine von allen Qualitäten erhalten könnte.

Wenn ich zugebe:

- a) Daß jeder der 400 Actionäre à 5 Faß auf das einsichtsvollste seine Weine anzumachen verstehe, daß jeder gewissenhaft das edelste seiner Fehlung hin-gebe; so kommen 2000 Fässer zusammen, deren jede 5 und 5 eines besondern Geschmacks, nach Verschiedenheit der Gegend, des Bodens, auf dem sie erzeugt u. seyn werden. Diese gar zu detaillirte

szer ugyan az, a' legjobb siker mellett is félre vetetett.

A' „*Bothe von und für Ungern*“ 36-dik számában bizonyos tervet közöl egy részvényes borkereskedő társaság felállítására, melyet Ts. Szirmay János úr készített, és a' mult Május' 1-ső napján a' Mádra öszvegyült kiküldöttség elibe terjesztett.

Az igen tisztelt szerző úr meg fog nekem engedni, ha a' közönségessé tétel által mindenkinek oda engedett jógot, véleményét szabadon kimondhatni; én is használok, 's az érdeklert terv ellen következőket jegyzek fel.

A' borkereskedő társaság hatóköre, a' mint ezen tervbül látható, csak arra szoritatnék, hogy a' tokaji bor híret, melly a' megengedendő általános szabadság által veszedelmeztetik, egy a' legjobb és legnemesebb termésből Mádon felállitandó tár által istápolja, és hogy az idegeneknek jegy centralis helyet csináljon, a' hol valóságos 's nem hamisított mindenféle hegyaljai borokat kaphassanak.

Hogy ha meg is engedem:

- a) Hogy mind a' 400 5 hordós részvényes a' legértelmesebben tudja borát készíteni, és hogy mindenik a' legjobbikat fogja oda adni, úgy 2000 hordó fog öszvejönni, mellyek között minden 5 hordó a' vidék és föld különbségéhez képest a' mellyen termett, különböző izű lesz. Ez az igen megosztott különbség az

Verschiedenheit hat aber für den fremden Käufer nichts Anziehendes. Er kauft lieber 20 — 30 Fässer eines und desselben Geschmacks, um seinen täglichen Gast, dem Anscheine nach, immer von demselben beliebten Fasse bedienen zu können.

- b) Was wird eine große Niederlage in Mad nützen, wenn die Käufer, auf deren Ankunft gerechnet wird, nicht kommen dürfen oder können? Wenn sie selbst in der Heimath keine Aussicht zum Absatze haben?
- c) Gesezt, daß sich mehrere Käufer einfinden; wird die Gesellschaft ihre Weine — um Geschäfte zu machen — um einen niederen Preis feil bieten, als andere Hunderte, die mit vielen tausend Fässern zum Verkaufe mit concurriren werden, und welche Garantien wird sie selbst haben und dem Käufer geben können, daß diese 2000, durch 400 Actionäre zusammengebrachte Fässer alle echt und gut gemacht sind?

Indeß bleibt der Vorschlag bei alledem, daß auf den sehr zweifelhaften persönlichen Zuspruch der auswärtigen Fremden berechnet ist, und gar keine Aussichten auf neue Absatzwege, die am meisten Noth thun und allem den Handel zu beleben vermögen darbietet, doch immer aller Beherzigung werth. Ist nur einmal ein Anfang gemacht und die Leitung des Geschäftes umsichtigen, auch im auswärtigen Handel bewanderten, dabei gewissenhaft thätigen, unternehmenden Männern anvertraut worden; so wird auch die Erfüllung des noch zu Wünschenden nicht fern seyn.

In einer Reihe von Jahren, die ich zum Theil un-

idegenre való nézve épen nem meghívó, ő inkább veszen 20—30 hordót ugyan azon egyféle izübből, hogy a' minden napi vendégjének látszólag mindig azon egy tetszős hordóbul szolgálhasson.

b) Mi lesz a' mádi nagy tárból, ha a' vevők, mellyekre számot tartunk, el nem jöhetnek? Ha otthon sincsen kinézésök az eladhatásra?

c) Tegyük fel, hogy több vevő fog jönni, a' Társaság, hogy eladhasson, olcsóbban fogja é adni borait, mint más száz, kik sok ezer hordókkal vetélkednek az eladásban, és ki áll jól a' Társaságnak? vagy a' Társaság hogy állhat jól a' vevőnek, hogy ezen 400 részvényes által öszvetett 2000 hordó valóban jól vagyon csinálva?

Azonban ezen javaslat mind a' mellett is, hogy az idegenek' igen kétséges személyes megjelenésükre vagyon kiszámítva, és uj eladási útakra, mellyekben leginkább szűkölködünk, és a' mellyek egyedül elevenithetik fel a' kereskedést, semmi kinézést nem nyujt, még is mindig szives tekintetre érdemes. Hogy ha már egyszer elkezdődött, és az intézet' kormányja valami értelmes, a' külkereskedésben is járatos 's a' mellett jó lelkű munkás, vállalkozó férfiakra bizatnék, ugy a' még hátra valónak bételjesedése sem marad távol.

Több esztendők alatt, mellyeket részszerint

unterbrochen, zum Theil auf Reisen im Weingeschäfte auswärtig verlebte, hatte ich Gelegenheit, die in Geheimnißkrämerei gewickelte Behandlung unserer Weine und den Handel selbst im Auslande (Polen und Preußen) kennen zu lernen. Ich beobachtete, verglich, berechnete, überlegte, und gewann eine Ansicht, wie ich sie in diesen beiden Aufsätzen den für den Lokaler-Weinhandel sich interessirenden Patrioten vorzulegen die Ehre habe. Was mir bei meinen Beobachtungen am meisten auffiel, und mich auf das empfindlichste schmerzte, war der enorme Gewinn, den der auswärtige Kaufmann bei den Hegyallyaer Weinen erntet, während wir hier, auf das äußerste gedrückt, kaum die Kosten der Weingartenbearbeitung erschwingen können.

Ich brütete wohl längere Zeit daran, wie das Verhältnis abzuändern, und entwarf endlich im verflossenen Jahre einen Plan, dessen Ausführung, meiner Ansicht nach, den besten Erfolg hervorbringen sollte. Selbst ohnmächtig, um es wagen zu dürfen, an eine Verwirklichung desselben nur zu denken; entblößt von allen Vortheilen, welche ein hoher Rang, Geburt oder Reichthümer im lieben Ungarn vorzugsweise gewähren; zu scheu, ihn zu veröffentlichen: hatte ich doch Muth genug, denselben einem ausgezeichneten und hochherzigen ungarischen Patrioten zu empfehlen. Nach beinahe 10 Monaten erhielt ich zur Antwort: »Daß der Vorschlag nicht genehmigt werde, indem er dem Princip des freien Handels zuwiderlaufe und ein Monopol *) beabsichtige.« Genug

---

*) Monopol ist das, einem Einzelnen oder einer Gesell-

egy húzomban, részszerint borkereskedési utazásokban a' külföldön töltöttem el, alkalmatosságom volt, a' titokba burkolt borunkkal való bánás módját, és a' külkereskedést is (Lengyel és Poroszországban) megesmerni. Én vizsgálódtam, öszvehasonlitottam, öszvevetettem, megfontoltam, és ím ezen belátáshoz jutottam, a' mellyet ezen Értekezésben vagyon szerencsém minden hazafinak, kit a' tokaji borkereskedés érdekel, eleibe terjeszteni. A' mi az én vizsgálódásaim között leginkább szemembe tünt, és a' mi legérzékenyebben fáj, az volt, ama szerfelett való nyeresége a' külföldi kereskedőnek, a' mi hegyaljai borainkon, midőn, itthon nagyon nyomtatott áruk, a' szőlő dolgoztatásával is alig ér fel.

Már hosszabb időtül fogva koholtam azon, hogy lehetne ezen állapotot megváltoztatni, végre egy tervet készítettem, mellynek kivitele az én véleményem szerint igen sikeres lehetne, magam tehetetlenebb lévén, mintsem hogy ezen terv meglétesítéséről csak gondolkozhattam volna is, azon tekintetnek, mellyet rang, születés és gazdagság, kiváltképen a' szeretett Magyarországból szokott tulajdonítani, híjánál közönségessé tételére félénk lévén, még is volt merészségem, azt egy igen jeles nemesszívű magyar hazafinak ajánlani. De majd 10 hó múlva azon feletét vettem, hogy a' javaslat el nem fogadtatik, mert a' szabad kereskedés elvével ellenkezik, és monopoliumra*) czé-

---

*) A' monopolium, egyes személynek, vagy társaságnak

gesagt mir zur Ueberzeugung, daß der sehr edle Herr mich entweder nicht verstanden, oder ein Monopol für

---

schaft von der Regierung ertheilte ausschließliche Recht, irgend einen Handel oder ein Gewerbe zu betreiben. Wenige Fälle ausgenommen, greift solch eine Begünstigung Einzelner in die Gerechtfame der übrigen Staatsbürger ein und ist allerdings verwerflich; da nun die Gesellschaft laut meinem Vorschlage, mit Tokayer-Weinen zu handeln, ausschließlich, weder befugt seyn will noch soll, daher auch keinen Staatsbürger an seiner Handelsfreiheit beeinträchtigen kann; so wird sie auch nicht beschuldigt werden können, ein Monopol beabsichtigen zu wollen.

Ein Monopol ferner verträgt sich mit keiner Concurrenz; der Zweck der Gesellschaft wäre aber gerade der, eine Concurrenz ins Leben zu rufen, folglich dem des Monopols ganz entgegengesetzter Natur, und wenn dieses das allgemeine Wohl gefährdet, so kann jene nur höchst wohlthätig auf dasselbe wirken.

Und gesetzt, es gelänge einst der Gesellschaft, das ganze Erzeugniß eines Jahres in der Hegyallya an sich zu kaufen, würde da Jemand bei freier Mit-Concurrenz an seinen Rechten gekränkt werden? Würde der Producent seine Waare nicht jedes Jahr auf dem Wege der freien Uebereinkunft der Gesellschaft freudig überlassen wollen? Wohl würde die Gesellschaft alsdann in den Besitz einer Art Monopols gelangen können; aber eines Monopols gegen das Ausland, welches den freien Handel im Innern unangetastet denen 6000 Theilhabern, und durch diese dem Weinerzeuger und dem Lande überhaupt einen durch den Weinbau bis jetzt nicht zu erschwingenden Wohlstand bereiten würde.

loz. Elég legyen mondva az én meggyőződésemmre, hogy azon igen nemes férfit, vagy engem nem ér-

---

a' kormány által adott. 's minden mást egy bizonyos kereskedéstől, vagy keresetmódtul kizáró jog. Illy kedvezés, kevés esetet kivén, a' többi státusi polgárok' igazaiba vág, 's azért félre is vetendő. De mivel az általam javasolt Társaságnak kizáró jussa a' tokaji borkereskedésre nem lenne, azt nem is akarná, azért más státusi polgárok' kereskedési szabadságukat meg nem rövidítené, tehát nem is lehet monopoliumra való czélozással vádolni.

Tovább: Monopolium a' concurrentiával meg nem fér: ezen Társaság' czélja pedig épen a' concurrentia ¶ felelevenítése lévén, következésképen a' monopoliummal egészen ellenkező természetű, és ha ez a' közjónak árt, amaz csak joltévőleg hathatna reá.

De ha fel is tesszük, hogy valaha elsülhetne a' Társaságnak, egy esztendei hegyaljai termést egészen megvehetni: vajjon megbántatnék é az által valaki' igaza? vajjon a' természet nem örömet engedné e által természetményjét minden esztendőben a' Társaságnak a' szabad egyezés útján? — Későbbén a' Társaság valami nemű monopolium' birtokába juthatna ugyan: de ezen monopolium csak a' külföld ellen lenne, melly a' szabad belkereskedést nem bántván, a' hat ezer részvényesnek, és ezek által a' bortermesztőnek, általánosan pedig a' bortermesztés által az országnak eddig el nem érhető tehetőséget készítene.

etwas anderes hält, als ich darunter zu verstehen gewohnt bin.

Indeß ich schwieg, that weiter keine Schritte mehr, und erst jetzt, wo die Nothwendigkeit Maßregeln gegen den gänzlichen Verfall des ober-ungarischen Weinhandels zu treffen allgemein anerkannt wird; wo die Regung so lebhaft schon manche Vorschläge schuf — wage auch ich den meinigen der Beurtheilung, für den Weinhandel und das gemeine Wohl sich interessirenden Vaterlandsfreunden vorzulegen.

Einige Veränderungen, die ich den gegenwärtigen geänderten Umständen für angemessen hielt, ausgenommen, gebe ich ihn ganz in diesem Sinne, in welchem ihn jener hohe Patriot als Monopol vorwarf.

---

tett, vagy monopoliumnak valami mást tart, mint én szoktam azt érteni.

Azonban én halgattam, 's tovább egy lépést sem tettem, és csak most, midőn közönségesen elismertetik, hogy szükséges a' felső magyarországi borkereskedés egész megsemmisítésének elhárítására módokat találni; midőn a' mozgás némelly eleven javaslást szült; bátorkodom én is azon honbarátoknak, kiket a' borkereskedés és a' hon java érdekel, megbirálások alá terjeszteni.

Némelly a' megváltozott környülményekhez szabott változtatásokat kivévén, épen azon értelemben, mellyben ama magos hazafi mint monopoliomot félre vetette, adom itt elő javaslatomat.

III.

Plan zur Errichtung einer ober-ungarischen
Weinhandels-gesellschaft, als des geschicktesten
Mittels, den gesunkenen Weinhandel zu
heben.

Um den Ruhm des Tokayers und den Handel zu beleben, selben auch nutzbringend zu machen, wäre eine Actien-Gesellschaft zu bilden, die einen Fond von 600,000 fl. C. M. zusammenschließen möchte.

Die Gesellschaft baut in EPERIES*), welches seiner geographischen Lage wegen die größten Vortheile darzubieten scheint, einen Keller, groß genug, um 18—20 Tausend Hegyallyaer Fässer aufnehmen zu können; darauf ihr Comptoir und die Wohnungen für das bei dem Geschäfte anzustellende Personale.

In einem allgemein für gut anerkannten Weinjahre werden in der Lese durch Angestellte 10 bis 12 Tausend Fässer 1-, 2-, 3-, 4- und 5buttige Weine bereitet, die erst nach vollendeter erster Gährung zur Niederlage gebracht werden müßten.

---

*) In einigen Rücksichten wäre Mád vorzuziehen.

III.

Terv, egy felső Magyarországi Borkereskedő Társaságnak, mint a' meghanyatlott Borkereskedés felemelésére szolgáló legalkalmasabb módnak felállítására.

A' tokaji bor hírének és kereskedésének felelevenítésére igen hasznos lenne, egy részvényes Társaság felállítása, melly 600,000 ezüst forintot öszvetenne.

A' Társaság Eperjesen, *) minthogy geographiai fekvésére nézve a' legalkalmasabbnak látszik, épít egy nagy 18—20 ezer hegyaljai hordót befogadó pinczét, felette foglalatossági teremtet, és a' tisztviselő személyiségnek lakást.

Egy közönségesen jönnek elősmert boreszten-dőben szolgálta fogadott személyek által fog készítetni 10—12 ezer 1, 2, 3, 4, 5 puttonos hordó bor, melly csak az első forrás után fog a' raktárba letétetni.

---

*) Némelly tekintetben Maád még alkalmosabb lenne.

Wenn das Gebäude und 12,000 leere in Eisenreif gebundene Fässer	146,000 fl. C. M.
Kosten, wenn für 12,000 Fässer Most à 12 fl. C. M. und 24,000 Butten Trockenbeeren à 5 fl. C. M.	264,000 fl. » »
gezahlt würde, möchte noch ein Capital von	190,000 fl. » »
Summa	600,000 fl. C. M.

zurückbleiben, bestimmt, um durch Ankauf fertiger, angemachter und ordinärer Weine nach dem neuen Jahre mit den auswärtigen Käufern zu concurriren und hierdurch die Preise zu heben.

Bei dem so bedeutenden Ankauf von Trockenbeeren und Mosten in der Vese und einigen Tausend Fässern fertiger Weine nach derselben, könnte es nicht fehlen, daß sich die Ausländer bald bequemen müßten, bei den in der Vese mit der Gesellschaft concurrirenden Weinhändlern, speculirenden Weingarten-Inhabern und der Gesellschaft selbst zu gesteigerten Preisen einzukaufen, wodurch dem Lande bedeutendere Summen, wie bis jetzt, vom Weinhandel zufließen möchten.

Auch der arme Trockenbeer-Erzeuger würde seine Wünsche erfüllt sehen, und um desto vergnügter und sorgsamer seinen Garten bestellen.

Hiedurch wäre also, beim bedeutenden Zuspruch der Fremden, ein höherer Gewinn vom Weinbau erzwengt. Beim Ausbleiben der Auswärtigen müßte die Gesellschaft aus allen Kräften auf Eröffnung neuer Absatzwege hinarbeiten, sogenannte Reisende anstellen, in verschiedenen Ländern und Städten kleine Niederlagen, ja selbst detaillirte Handlungen errichten, um Nationen, die den Lo-

Ha az épület és 12 ezer vasabroncos hordó	146,000 ft. p. p.
12 ezer hordó must 12 forintjával p. p. és 24 ezer putton aszúszőlő 5 forintjával p. p. kerülne	264,000 ft. „ „
Még maradna tőke	190,000 ft. „ „
Summa	600,000 ft. „ „

melly arra lenne elhatározva, hogy új esztendő után, midőn az idegenek megjelennek, már kész közönséges, és csinált bor vásároltassék rajta, és az által a' bor árra felemeltessék.

Az aszúszőlő és must olly nevezetes öszvevése, és egynehány ezer hordó kész bor megvásárlása mellett következnek, hogy a' Társaság' szüretkori és más borkereskedők, kereskedő szőlős gazdák öszvefolyásuk miatt, kénytelenek lennének az idegenek drágábban vásárolni; ez által sokkal nagyobb summák folynának be az országba a' borkereskedés által, mint eddig.

A' szegény aszúszőlő természetű is kívánságait beteljesítve látván, annál nagyobb örömmel és szorgalommal művelné szőlőjét.

Ez által tehát az idegenek' számosabb öszvejövetelük mellett sokkal nagyobb nyereséget lehetne elérni. Ha pedig az idegenek elmaradnának, akkor a' Társaságnak minden erejéből új kereskedési utak' felnyitására kellene törekedni; utazókat fogadni, különbféle országokban kissebb raktárokat, sőt kicsinybe mérő kereskedést is felállítani,

kayer kaum dem Namen nach kennen, den Geschmack dafür heizubringen. Es ist dies, wie ich aus Erfahrung weiß, keine leichte Aufgabe, und doch nur die einzige, deren Lösung unsern Tokayer in den Welthandel zu bringen vermag. Einzelne können sich bei solchen Unternehmungen auf den Bettelstab speculiren, während eine Gesellschaft, im Besiz bedeutender Hilfsmittel, den glänzendsten Erfolg zu gewärtigen hätte; vorausgesetzt, daß umsichtige, mit dem auswärtigen Handel vertraute, und mit echtem, ausdauerndem Unternehmungsgeiste begabte Männer am Ruder der Gesellschaft stehen würden.

Die Vortheile, welche dieser Plan, vor allen andern mir bis jetzt bekannten, darbietet, wären:

- 1) Eine größere Massa Wein, mit vieler Vorsicht bereitet, als Vorbeugungsmittel gegen das mögliche Verderben desselben.
- 2) Ein möglichst gleicher Geschmack in größere Partien; was den Käufer sehr anspricht und den Handel erleichtert.
- 3) Die beruhigende Zuversicht, lauter echte, gute Waare zu besitzen.
- 4) Ein durch das Quantum selbst leichter erzielter Absatz und höherer Nutzen.
- 5) Hinlänglicher Fond, um eine so sehr benötigte Tokayer-Wein-Propaganda in Thätigkeit zu setzen.

Ich bekenne, daß jener Vorschlag von Herrn Johann von Szirma weit leichter zu verwirklichen sey; denn für diesen bedarf es nur der Weine, für meinen

hogyan olly nemzetek is, mellyek a' tokaji bort eddig nevérol is alig ösmerik, ezen bor ízlésére szoktattassanak. Ez, a' mint én tapasztalásból tudom, nem könnyű feladás, és még is, csak azon egyetlen egy, mellynek megfejtése által a' mi tokaji boraink, a' világi kereskedésbe hozattathatnak. Egyes személyek illetén vállalkozás által koldusbotra juthatnának, a' midőn egy nevezetes segedelemmel bíró Társaság a' legfényesebb sikert várhatná, feltéve, hogy a' Társaság' kormányát értelmes, a' külkereskedésben járatos és vállalkozó szellemű férfiak fogják vinni.

Ezen terv hasznai, mellyek miatt minden más, eddig előttem ismeretesek felett elsőséget érdemel, ezek:

- 1) Nagyobb, sok vigyázattal készített, és azért az elromlástól mentebb bortömeg.
- 2) Nagyobb mennyiségben egyenlő izlés, a' mi a' vevőnek igen tetszős, és a' kereskedést könnyítő.
- 3) Nyugasztaló meggyőződés, a' jó és valódi borok' bírása felől.
- 4) A' mennyiség által is könnyebbített eladás, és nagyobb haszon.
- 5) Elegendő tőke az ollyan igen szükséges tokaji bor Propaganda munkálódásban való hozzájárására.

Én elismerem, hogy a' Ts. Szirmay János ur javaslatja sokkal könnyebben valósodnék meg: mert ehez csak bor kell; az enyimhez pedig kész pénz,

des baaren, raren Geldes. Allein so wie dieser vielleicht zu großartig und darum für unausführbar gehalten werden dürfte, erachte ich jenen für ein geringes, nicht allumfassendes Unternehmen gegen ein Uebel, welches so schwer und nur mit äußerster Anstrengung zu überwinden ist. —

Ich werde versuchen darzuthun, ob nicht in der Weise, nach welcher sich die Gesellschaft bilden könnte, die Leichtigkeit der Bildung selbst begründet wäre, und erlaube mir nachstehenden Organisations-Plan der Beachtung zu empfehlen.

Organisations-Plan.

1.

Eine ganze Actie hat den Werth von Einhundert Gulden Conventions-Münze.

2.

Die Zahl der Actien soll auf 6000 ausgedehnt werden.

3.

Jeder Actien-Abnehmer ohne Rücksicht auf Nation, Stand und Religion ist Mitglied der Gesellschaft.

4.

Die Actie bindet den Inhaber nicht an die Gesellschaft während ihrer ganzen unbestimmten (oder zu bestimmenden) Dauer; sie ist verkäuflich und als ein eigener Wechsel von der Gesellschaft ausgestellt zu betrachten, dessen Rechtes man sich zu Gunsten eines Dritten jeden Augenblick begeben kann.

melly ritka: de a' mennyibe ez talán szerfelett nagynak és kivihetlennel tartathatnék, amazt én sokkal csekélyebb vállalkozásnak gondolom, mintsem hogy egy olly rosznak meggyőzésére elegendő lenne, mellyet csak a' legnagyobb erőlködéssel lehetne elhárítani.

Én megpróbálom itt előterjeszteni, vallyon ezen Társaság felállítása módja nem könnyitene é rajta, és bátorkodom itt egy műszerkezeti tervet ajánlani.

Műszerkezeti terv.

1.

Egy egész részvény ér 100 forintot ezüstben.

2.

A' részvények száma ki fog terjedni 6000-ra.

3.

Minden részvényt vevő, nemzet-, vallás-, karvágatás nélkül tagja a' Társaságnak.

4.

A' részvényest nem köti részvénye a' Társasághoz az egész meghatározott (vagy meghatározandó) ideje alatt, a' részvény eladható, és ugy fog tekintetni, mint egy, a' Társaság által kiadott váltólevél, mellyet minden szempillantatban másnak által lehet engedni.

5.

Der Eigenthümer einer oder mehrerer Actien kann auf keine festgesetzte Zinsen vom eingelegten Capital Anspruch machen, denn es kann Niemand eine Summa auf Zinsen anlegen, und sie zu gleicher Zeit in Handelsunternehmungen anwenden wollen. So wahrscheinlich auch das Unternehmen den erwünschten Erfolg erwarten läßt, so ist Letzterer doch, wie in jedem Geschäfte, nicht unbedingt sicher.

6.

Die Dividende wird jährlich nach dem Abschluße der Inventur gegen Vorweisung der Actie und gegen eine Quittung ausbezahlt *).

7.

Inhaber von wenigstens 10 Actien (vielleicht besser von zwanzig) bilden einen Ausschuß und sind Repräsentanten der Gesellschaft.

8.

Die Zahl der Repräsentanten bleibt unbeschränkt.

---

*) Es könnte festgesetzt werden, daß, wenn z. B. nach jährlich gemachter Inventur, der Werth des im Kostenpreis angenommenen vorräthigen Weines mit Zurechnung der jährlichen Auslagen zum baaren Cassa-Bestand zugeschlagen, einen Ueberschuß über das ursprüngliche Capital von 600,000 fl. C. M. ausweisen würde, dieser nach Abzug von wenigstens 20,000 fl. C. M. als Reserve-Fond den Actionären als Dividende anheim falle.

5.

Az egyes, vagy több részvények tulajdonosai, a' betett tőkének semmi meghatározott kamatjára számot nem tarthatnak, mert nem lehet egy summat egyszerre kamatra kiadni, és kereskedési vállalkozásokra is fordítani akarni. Jóllehet, hogy igen hihetőképen lehet várni ezen vállalkozás sikerét; de ez mindazonáltal, valamint akármelyly másban, nem általánosan bizonyos.

6.

Egy részvényre jutott nyereség, a' részvény előmutatására, nyugtató mellett minden esztendőben ki fog fizettetni.)*

7.

Legalább 10 részvény (még talán jobb lenne 20) tulajdonosi egy választottságot fognak tenni, kik a' Társaság képviselői lesznek.

8.

A' képviselők száma nincs meghatározva.

---

*) El lehetne határozni, hogy p. o. az esztendei öszveírás alkalmával a' fekvő borok belekerült árukon, a' készpénzhez számítatván, a' tör'sökös 600,000 p. frt. tőkén felül maradék találtatnék, ez, lehúzatván belőle legalább 20,000 p. frt. mint nyugvó tőke, a' részvényesek között felosztassék.

9.

Ein Repräsentant hat :

- a) seine wenigstens 10 Actien (oder zwanzig) in das Bureau der Gesellschaft gegen Bescheinigung nieder zu legen.
- b) Muß er Weingarten-Besitzer in der Hegyallya seyn.

10.

Mit der Rücknahme der 10 Actien hört die Repräsentanten-Würde auf.

11.

Dreizehn Repräsentanten, wenn sich nicht mehrere einfinden, können schon, nach vorangegangener Präsidenten- und Secretäre-Wahl, durch Stimmenmehrheit jeden Beschluß fassen.

12.

Die Mehrzahl der Stimmen ist entscheidend.

13.

Bei gleichgetheilter Meinung wird die Debatte auf Nachmittag oder den nächsten Tag verlegt, und im Falle einer Stimmengleichheit erst jetzt durch den Präsidenten entschieden.

14.

Die Dauer des Präsidiums wird auf ein Jahr festgesetzt, doch kann er bestätigt werden.

15.

Jeder Beschluß wird durch den Secretär in ein Protocoll eingetragen. Dieses wird im Bureau der Gesellschaft aufbewahrt.

9.

Egy képviselő

- a) nyugtató mellett, le fog legalább 10 részvényt a' Társaság hivataljába tenni.
- b) A' képviselőknek szőlőbirtokosoknak fog kel-
leni lenniük a' hegyalján.

10.

A' 10 részvény visszavételével meg fog szűn-
ni a' képviselőség.

11.

Tizenhárom képviselő, hogy ha többen ösz-
ve nem jönnek, előre bocsátván az Elnök és Titok-
nok választását, szavazat többségével határozáso-
kat tehet.

12.

A' szavazat többsége végez.

13.

Ha a' vélekedések megosztoznak, a' tanács-
kozás délutánra, vagy a' jövő napra fog elhalasz-
tatni, és a' szavazat egyenlőség esetében csak ek-
kor fogja az Elnök szavazatja a' végsést elhatá-
rozni.

14.

Az Elnök 1 esztendőre választatik, de to-
vábbra is megerősíttethetik.

15.

A' végzések a' Társaság Jegyzőkönyvébe fog-
nak a' Titoknok által beiktattatni, a' Jegyzőkönyv
pedig a' Társaság hivataljában fog tartatni.

16.

Die Einberufung zur Zusammenkunft gehet vom Präsidenten aus und geschieht sowohl brieflich, als auch durch öffentliche Blätter.

17.

Jede Sitzung, in welcher etwas Wichtiges vorgenommen werden soll, muß zwei Tage dauern, was voraus angemeldet wird.

18.

Aus den Repräsentanten werden von Sitzung zu Sitzung drei Inspectoren gewählt, die im Orte der Niederlage selbst oder ihm zunächst wohnen, um jeden Augenblick den Bestand der Niederlage, die Manipulation und die Cassa in Augenschein nehmen, auch über die Erfüllung der Beschlüsse wachen zu können.

Keller- und Bureau-Departement.

Besoldetes Personale.

19.

Da Erhöhung des Ruhmes und Ausdehnung des Weinhandels, mit Gewinn verbunden, der Zweck der Gesellschaft, beides aber nur durch eine pünktliche, zuvorkommende, gewissenhafte Bedienung, mit der besten, dauerhaftesten, für die Echtheit garantirten Waare zu erreichen ist, und dies wieder von ihrer Behandlung abhängt: so muß die Gesellschaft für die Direction des Keller-Departements um einen Mann besorgt seyn, der alle Eigenschaften eines erfahrenen, geschickten und gewissenhaften Weinhändlers in sich vereinigt.

16.

Az öszvehívás az Elnökség által fog megtörténni levél és hirlapok által.

17.

Minden gyűlés, mellyben fontos dolgok fordulnak elő, legalább 2 napig fog tartani, a' mi mindig előre fog jelentetni.

18.

A' képviselők közzül gyülestről gyülestre három, a' rakhelyhez közel lakó Inspectorokká fog választatni, hogy minden szempillantatban a' borpéntzár állapotját, a' munkálódást megszemlélhesék, és a' határozások' végrehajtásukra felvigyázzanak.

P i n c z e -

és

H i v a t a l o s z t á l y .

19.

Minthogy a' Társaság czélját, t. i. a' nyereséggel öszvekött bor' híre felemelését, és a' borkereskedés kiterjesztését csak pontos, megelőző, lelkiismeretes és a' legtartósabb valódiságukért kezkeskedő borok' kiszolgáltatásuk által lehetne elérni; ez pedig a' borral való bánástól függne; tehát kénytelen lesz a' Társaság a' pincze osztály kormányára olly férfirul gondoskodni, mellyben minden tulajdonságai egy tapasztalt ügyes és jólelkiismeretű borkereskedőnek feltaláltatnak.

20.

Der Director des Keller = Departements kann zugleich Chef des Handels = Bureau seyn, wenn er hiezu fähig ist. Es werden ihm:

21.

- a) Ein Cassier,
- b) ein Buchhalter, beide als Controleurs und Correspondenten;
- c) mehrere nach dem Quantum des Lagers nöthige Kelleraufseher;
- d) jedem Kelleraufseher wenigstens zwei Knechte beigegeben.

22.

Als Director des Keller = Departements hat er jenen Erwartungen im §. 19 zu entsprechen, im Keller auf Ordnung und Reinlichkeit sehen, bei Versendungen die Weine auszukosten und zu verladen, mit einem Worte, Alles zu thun, was er als Weinhändler für sich zu thun für gut erachten würde.

23.

Als Director und zugleich Chef des Bureau hat er sich in allen nach den im Protocolle angemerkten Beschlüssen der Repräsentanten zu richten, und ist verpflichtet, Vorschläge zum Besten der Gesellschaft zu machen, Handelsverbindungen zu vermehren &c.

24.

Ist selber selbst Besizer von 10 Actien, so hat er Sitz und Stimme wie jeder Repräsentant.

Ich übergehe das Weitere des Wirkungskreises der

20.

A' pincze osztály kormányozója egyszersmind a' kereskedési hivatal' feje is lehet, ha arra alkalmas leend. Hozzá adatnak:

21.

- a) Egy pénztárnok.
- b) Egy számtartó, mind a' ketten egyszersmind Ellenőrök és Lavelezők.
- c) Több pincze felvigyázók a' bor mennyiségök-höz képest.
- d) Minden pincze felvigyázóhoz legalább két szolgát kell adni.

22.

A' pincze osztály kormányozója tartozik ama 19 §-ba kitett várákozásnak megfelelni, a' pinczébe rendet, tisztaságot fentartani, az elküldéskor a' borokat kiízlelni 's felrakatni, egy szóval mind azt cselekedni, mit ő, mint borkereskedő a' maga részire tenni jónak találna.

23.

A' kormányozónak mint egyszersmind a' hivatal fejének kötelességében fog állani a' jegyzőkönyvben iktatott határozásaihoz a' képviselőnek magát alkalmaztatni, a' Társaság javára javaslatokat tenni, a' kereskedési öszveköttetéseket szaporítani, 's a' t.

24.

Ha ő is 10 részvénynek tulajdonosa, tehát neki is ülése és szavazatja vagyon, mint más képviselőnek.

A' többi tisztviselők' foglalatossági körét,

untergeordneten Chargen, was dann leichter zu bestimmen seyn wird, und komme auf den Vorschlag selbst zurück. Seine Ausführung begünstigenden Punkte wären im Organisations-Plane der 1ten, 3ten, 4ten, 7ten und 8ten.

In Ansehung

des 1ten durch den niedern Actien-Preis;

des 3ten durch den allgemeinen, Jedermann gestatteten Beitritt zur Gesellschaft. Beide berechtigen zu der Hoffnung, die Actien leichter absetzen zu können.

Des 4ten durch die Verkäuflichkeit der Actie. Weil Jedem, auch dem minder Vermögenden, Gelegenheit gegeben wird, der Gesellschaft beizutreten, ohne an sie für längere Zeit gebunden zu seyn. Durch Noth gedrungen, kann er zum Verkauf seiner Actie Zuflucht nehmen, und in bessern Stand gesetzt, wieder Actionär werden.

Durch den

7ten und 8ten wird das Ehrgefühl und der Thätigkeitstrieb angefaßt, man wird Repräsentant seyn wollen, um mitwirken zu können, wodurch der Absatz der Actien beschleunigt wird.

Die größte Stütze endlich wäre das Vertrauen der reichen Guts- und Weingärten-Besitzer in dem so wahrscheinlich glücklichen Erfolge des Unternehmens. Wenn z. B. gleich bei Eröffnung des Eintritts in die Gesellschaft 60 — 100 angesehene begüterte Männer den größten Theil der Actien an sich bringen möchten, würde dies ihr schon im voraus einen gewissen Ruhm begründen, der Aller Aufmerksamkeit erregen und Viele bestim-

mellyet könnyü lesz meghatározni, itt elmellőzöm, és visszatérek magára a' javaslatra. Kivihetőségének a' műszerkezeti terv' 1, 3, 4, 7 és 8-dik pontjai kedveznének.

Az 1° a' részvény kicsiny árra ;

3^{ik} az általánosan mindenkinek megengedett Társaságba való léphetés által, a' részvények könnyebben el fognak kelni,

4^{ik} a' részvény eladhatása, a' kevesebbet tehetősöknek is alkalmatosságot fog nyújtani, hogy részvényt szerezhessenek magoknak, a' nélkül, hogy kénytelenek lennének hosszabb ideig a' Társasághoz köttetve lenni. A' szükségtől szorittatván, eladhatnák részvényüket, és jobb állapotjokban ismét más szerezhethének.

7 és 8^{ik} pont a' becsületérzést és munkássági vágyat ösztönözi, kiki fog akarni képviselő lenni, hogy munkálódhasson, a' mi által a' részvények elkelése siettetnék.

A' legerősebb istáp pedig a' jószág, és szőlő-birtokosoknak a' hihető siker eránt való bizodal-muk lenne. Ha mindjárt a' Társaság megnyitása-kor 60—100 nagy tekintetü férfiak a' részvények nagyobb részét megvennék, ez által a' Társaság hire megállapittatnék, ez a' közönségbe nagyobb figyelmet gerjesztene, és sokat a' Társaságba való beállásra birna, nem sokára elkelhetnének a'

men könnten, sich derselben anzuschließen. Bald dürften die noch übrigen Actien vergriffen werden, und bei etwas lebhafterer Nachfrage selbst einen höhern Werth erreichen.

Noch vor Kurzem zahlte man in England 10 Pfund Sterling, ohne Hoffnung, sie je wieder zu erhalten, nur der Ehre willen, der großen ost-indischen Compagnie anzugehören; sollten sich in Ungarn nicht Menschen finden, die mit 100 fl. C. M. einem Unternehmen beitreten möchten, das sowohl ihnen, als auch dem Allgemeinen sichern Nutzen verspricht? Sicher kann man ihn mit Bestimmtheit nennen; denn was ist bei einer großen Partie echt bereiteter, durch eine sorgfältige Behandlung vor dem Verderben gesicherter Weine eines guten Jahrgangs zu befürchten? Sollte der Tokayer seine Natur verleugnen, und bei einer zweckmäßigen und geordneten Behandlung nicht mit jedem Jahre noch besser, edler und theurer werden? Wird er das, was kann dann noch die Aussicht auf reichen Gewinn bei unaußgesetzter Thätigkeit trüben?

Nur der lohnendste Erfolg kann dieses Unternehmen krönen, und in dieser Zuversicht wage ich es, meinen Vorschlag um so angelegentlicher der Beachtung auf das Allgemeine Einfluß ausübender hochherziger Patrioten zu empfehlen.

Die Gesellschaft könnte die Firma annehmen:
Große ober-ungarische Weinhandels-Gesellschaft zur Erhaltung der Echtheit des Tokayers.

---

részvények, sőt elevenebb kerestetésük miatt áruk fel is mehetne.

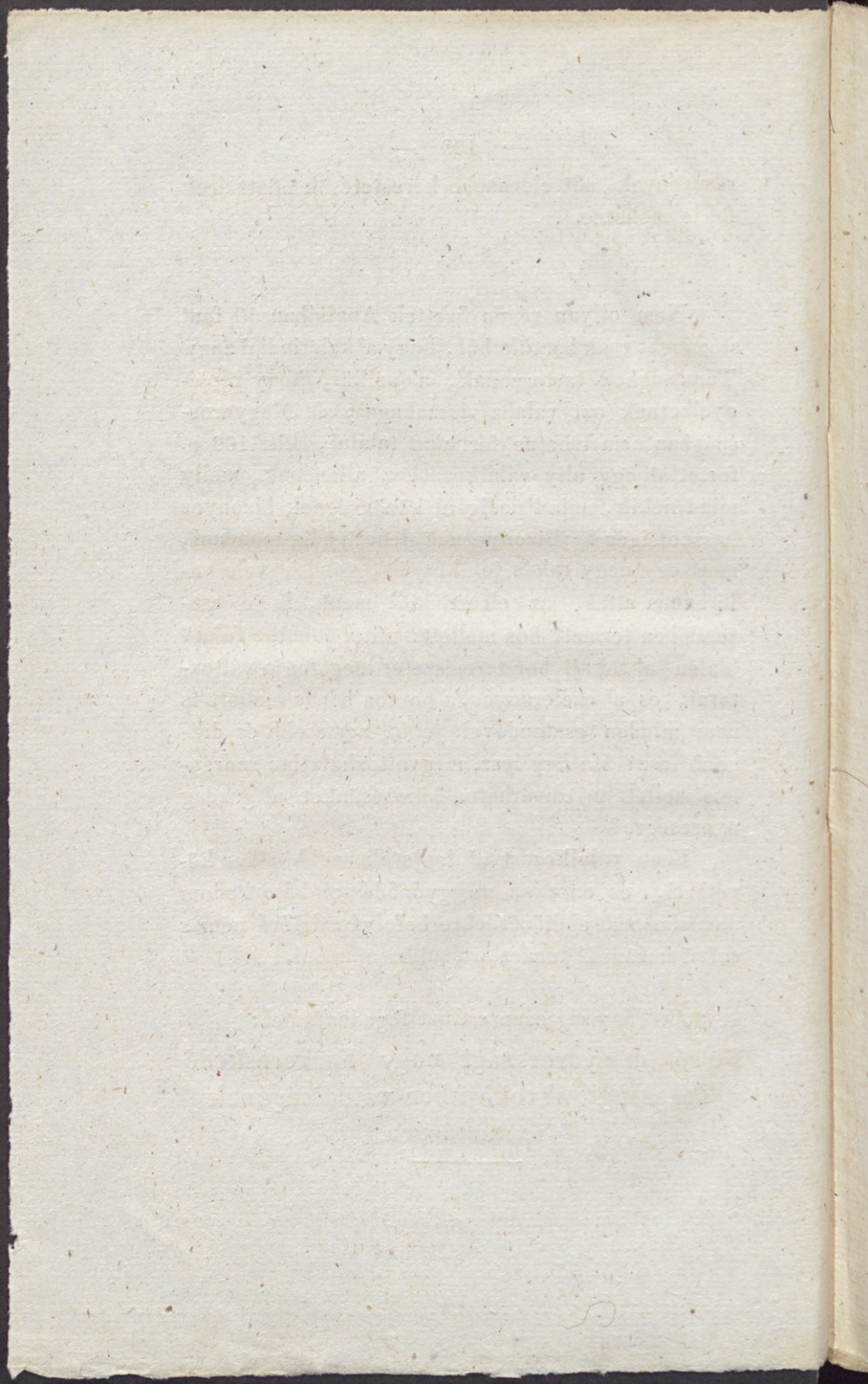
Nem olyan régen fizettek Angliában 10 font sterlinget csak becsületből, hogy a' keletindiai nagy Társasághoz tartozzanak, a' nélkül, hogy reményelhetnék azt valaha visszakapni; és Magyarországbán nem lehetne férfiakat találni, kik 100 p. forinttal egy olly válalkozáshoz állanának, melly mind nekik, mind pedig a' közönségnek bizonyos hasznot ígér? Bizonyosnak lehet pedig mondani, mert egy nagy rakás jól készült, gondos vevaló bánás által, az elromlástól ment, 's jó esztendőben termett bor mellett, mitől lehetne félni? Talán a' tokaji bor természetét meg fogja változtatni, és a' czélerányos, 's pontos bánás mellett is nem minden esztendővel jobb, nemesebb és drágább lesz? Ha ugy lesz, megváltozhatatlan szorgalom mellett mi zavarhatná kinézésünket a' gazdag nyereségre?

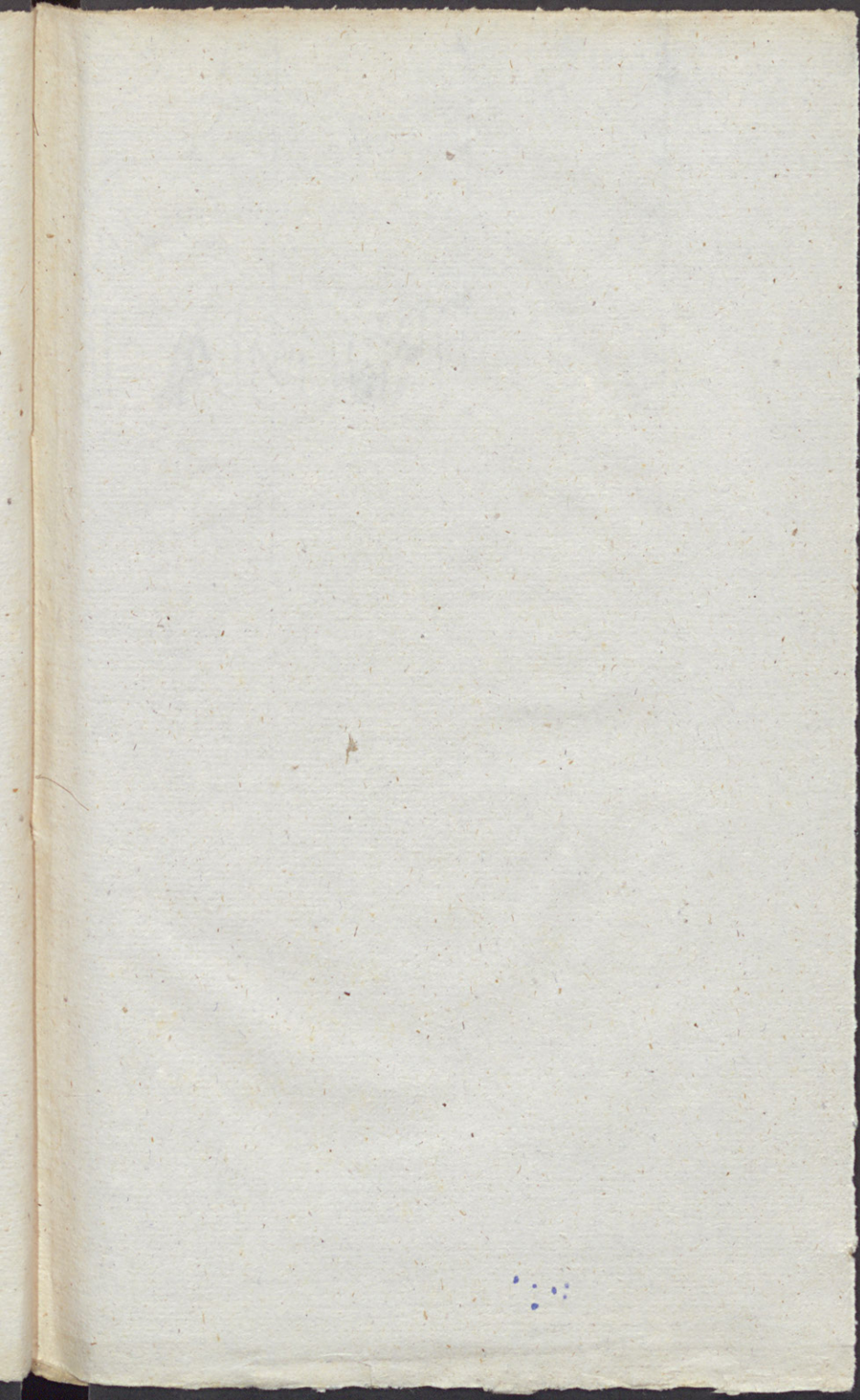
Ezen válalkozást a' legjutalmazóbb siker követheti, és én azon meggyőződéssel bátorkodom Javaslásomat a' közérdekre befolyással lévő nemes szívű hazafiak' tanácskozásukba ajánlani.

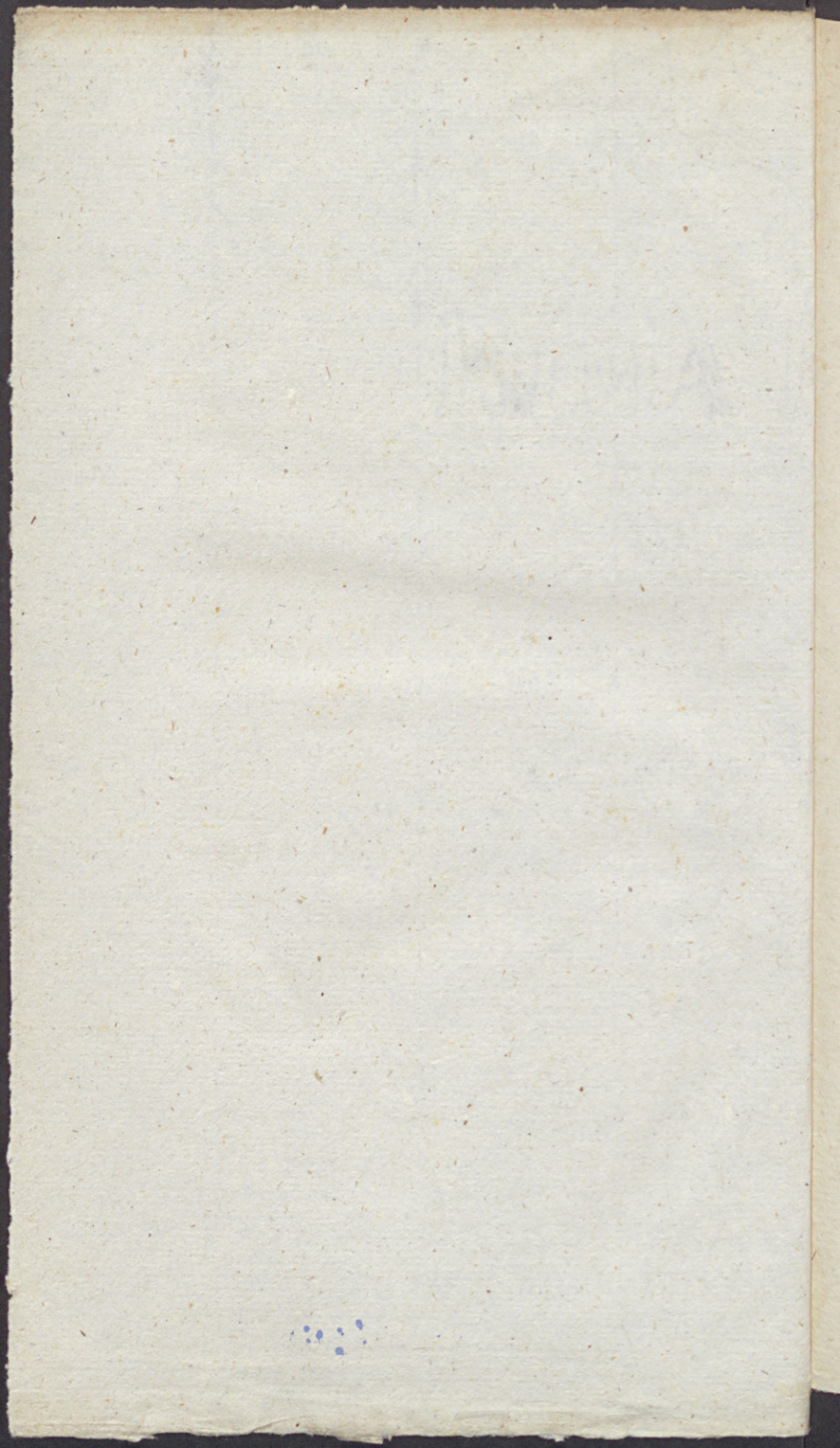
A' Társaság ezen czímet fogadhatná el:

Felső magyarországi nagy borkereskedő
Társaság, a' tokaji bor valódiságának
fentartására.

E r r a t a.

Seite	14	Zeile	2	statt dieser Keller,	lies diesen	Leßtern Keller
»	18	»	26	»	Einfluß aus,	lies Einfluß darauf aus
»	22	»	18	»	feucht,	lies feicht
»	32	»	24	»	Zuckergeruch,	lies Zucker-, Geruch-
»	40	»	28	»	umwandeln,	lies umwandle
»	44	»	10	»	directe durch,	lies directe oder, durch
»	54	»	5	»	1823—30er,	lies von Ao. 1823—30ig
»	62	»	26	»	Russen,	lies Preußen
»	64	»	3	»	abgenommene,	lies abgewonnene
»	72	»	15	»	Kostengeiste,	lies Kastengeiste
»	72	»	23	»	Leßtern,	lies Leßtere
»	74	»	12	»	ändern,	lies andere
»	82	»	13	»	niedern,	lies niederern
»	82	»	20	»	daß auf,	lies daß er auf.
»	82	»	24	»	allem,	lies allein
»	94	»	17	»	größere,	lies größeren
»	108	»	1	»	könnten,	lies könnte.

---

17 lap.	I	sor	tenne helyet olvasd tenné.
21	»	26	» miatt » » miatta
23	»	26	» esett » » eredt
41	»	11	» hogy a' nagy hidegben lehuzott helyet olvasd nagy hidegben a' lehuzott
59	»	7	» sőt a', helyet olvasd sőt őket a'
61	»	13	» elkeléstől helyet olvasd elkelés.
61	»	20	» érzéné meg » » érzéné
69	»	5	» fáradságukat » » fáradságát
71	»	6	» hátráltatásuk » » hátráltatásai
73	»	16	» korszellem » » karszellem
89	»	1	» valami » » valamit

756453

756453

756453

KASCHAU.

Gedruckt bei Carl Werfer.

1835.
